

ISTORIJS ŠALTINIŲ TYRIMAI

5

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

VILNIAUS UNIVERSITETAS

ISTORIJOS ŠALTINIŲ TYRIMAI

Sudarė

Artūras Dubonis

5

LII
LIETUVOS
ISTORIJOS INSTITUTAS

VILNIUS 2014

Knygos leidybą finansavo

LIETUVOS MOKSLO TARYBA
NACIONALINĖ LITUANISTIKOS PLĖTROS 2009–2015 METŲ PROGRAMA
(Projekto finansavimo sutartis Nr. LIT-8-22)

Redaktorių kolegija:

Darius Antanavičius
(*Lietuvos istorijos institutas*)

Darius Baronas
(*Lietuvos istorijos institutas*)

Zenonas Butkus
(*Vilniaus universitetas*)

Artūras Dubonis (pirmininkas)
(*Lietuvos istorijos institutas*)

Mathias Niendorf
(*Kylio universitetas*)

Rimvydas Petrauskas
(*Vilniaus universitetas*)

Irena Valikonytė
(*Vilniaus universitetas*)

Visi leidinio straipsniai recenzuoti dviejų mokslininkų

TURINYS

Artūras Dubonis

Pratarmė 9

Straipsniai

Tomas Čelkis

Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Vokiečių ordino sienų samprata ir delimitaciniai procesai XIII–XVI a. 11

Conception of the Frontier between The Grand Duchy of Lithuania and The Teutonic Order and Delimitation Processes in The 13th–16th Centuries.

Summary 40

Mindaugas Klovas

Privataus dokumento juridinė galia XV–XVI a. pradžioje 43

Legal Power of a Private Document in The 15th–Early 16th Century. *Summary* ... 55

Arvydas Maciulevičius

Kodėl 1495 m. iš Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės buvo išvaryti žydai?

Apie žydų išvaymo sąsajas su judaizavimo judėjimu 57

Why in 1495 Jews were Driven Away from The Grand Duchy of Lithuania?

On The Links of The Eviction of Jews to The Movement of

Judaizing Heresy. *Summary* 81

Jonas Drungilas

Pinklės atvykusiai lenkų bajorijai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teisėje 1447–1588 m.: juridinių suvaržymų ištakos, raida ir funkcionavimas 85

Traps for The Incoming Polish Nobility in The Law of The Grand Duchy of Lithuania in 1447–1588: Origins, Development and Functioning of Legal

Restrictions. *Summary* 106

Darius Antanavičius

- Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės asesorių ir reliacijos teismų nutarimų vykdymas Kauno miesto taryboje XVI a. pabaigoje 107
- Pursuance of Assessors' and Relatio Courts' Rulings in Kaunas City Council in The Late 16th Century. *Summary* 145

Inga Ilarienė

- 1388 m.–XVI a. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės vyskupijų viešieji notarai 147
- The Corps of Notaries Public in The Grand Duchy of Lithuania in 1388–16th Century. *Summary* 163

Martynas Jakulis

- Vilniaus katedros kapitulos pajamos XVI a. antroje pusėje–XVIII a. pajamų-išlaidų registru duomenimis 171
- Income of Vilnius Cathedral Chapter in The 16th – Late 18th Century Based on The Data of Income-Expenditure Registers. *Summary* 191

Gražina Sviderskytė

- Kodėl JAV netyrė „Lituanicos“ katastrofos? Teisiniai ir politiniai aspektai „Darius & Girch“ byloje 195
- Why the United States of America did not Investigate The Crash of „Lituanica“? Legal and Political Aspects of The “Darius & Girch” File. *Summary* 212

Šaltinių publikacijos*Олег Луцкевич*

- Орденский экземпляр договора о четырехлетнем перемирии и военной помощи между Великим Княжеством Литовским и Тевтонским орденом (31 октября 1382 г.) 215
- The Order's Copy of The Treaty of Four-Year Peace and Military Assistance between The Grand Duchy of Lithuania and The Teutonic Order (31 October 1382). *Summary* 232

Laimontas Karalius

- 1554 metų Balninkų dvaro valakų matavimo registras 233
- Wallach Measurement Register of Balninkai Estate of 1554. *Summary* 265

Diskusija*Elmantas Meilus*

- 1 – 2 = –1? (Atsakymas į Aivo Ragauskio „diskusiją“) 267
- 1 – 2 = –1? (A Reply to Aivas Ragauskas’ “Debate”). *Summary* 278

Ramunė Šmigelskytė-Stukienė

- Aštuonioliktojo amžiaus šaltinių publikavimas Lietuvoje: pasiekimai ir
 problemos 279
- Publication of Sources of the 18th Century in Lithuania: Traditions and
 Challenges. *Summary* 295

Anotacijos. Recenzijos

- 1413 m. Horodlės aktai (dokumentai ir tyrinėjimai) = Akty Horodelskie z 1413 roku (Dokumenty i studia)*, sudarė / pod redakcją J. Kiaupienė ir L. Korczak; parengė / opracowali J. Kiaupienė, L. Korczak, P. Rabiej, E. Rimša ir J. Wroniszewski (serija: *Lietuvos užsienio politikos dokumentai. XIII–XVIII a.*), Vilnius, Kraków: LII leidykla, 2013. – 543 p. – (*Mindaugas Klovas*) 297

- Луцька замкова книга 1560–1561 рр.*, підготували до видання В. М. Мойсієнко, В. В. Поліщук (serija: *Пам’ятки Української мови. Серія актових документів і грамот*), Луцьк, 2013. – 733 с. – (*Darius Vilimas*) 301

- 1812 metų Lietuvos laikinosios vyriausybės komisijos posėdžių protokolai*, parengė V. Pugačiauskas, Vilnius: LII leidykla, 2012. – 358 p. – (*V. P.*) 304
- Santrumpos 307
- Apie autorius 309
- Autoriams 311
- Guide for Authors 315

1554 METŲ BALNINKŲ DVARO VALAKŲ MATAVIMO REGISTRAS*

Laimontas Karalius

1554 metų Balninkų dvaro valakų matavimo registras istoriografijoje žinomas pagal vieną jo 1803 m. nuorašą (originalas neišliko)¹. Šio nuorašo fragmentai išversti iš lenkų kalbos į lietuvių kalbą buvo paskelbti kraštotyriniame leidinyje, deja, apsiribota tik šiuolaikinės Balninkų seniūnijos (valsčiaus) ribomis². Nauja publikacija originalo kalba įvertinus visus dabar žinomus 4 nuorašus (žr. toliau) sudarytų galimybes geriau panaudoti šio šaltinio informaciją ir papildytų didžiosios 1547–1566 m. agrarinės valakų reformos, atliktos Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valstybiniuose dvaruose publikuotą dokumentinį palikimą, kurio daugumą sudaro inventoriai³. Nors Valakų reformos istoriografija išties milžiniška, bet dar daug tyrinėjant iškilusių klausimų

* Dėkoju kolegai dr. Algirdui Baliuliui, kuris geranoriškai pasidalijo savo visa surinkta archyvine informacija apie Balninkus ir leido susipažinti su dar nepublikuotu straipsniu „Balninkai“, skirtu „Aidų“ leidyklos rengiamai „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės enciklopedijai“, t. 1.

¹ 1803 m. gruodžio 7 d. išrašas iš Ukmergės žemės teismų knygų, LMAVB RS, f. 20 (Teismų aktai), nr. 65, l. 2–10. Nuorašas registruotas, žr. *Feodalinių žemės valdų Lietuvoje inventorių aprašymas*, sud. V. Abramavičius, Vilnius, 1963, p. 38, nr. 16. Tik šis nuorašas buvo naudotas istoriografijoje, žr.: K. Jablonskis, „XVI–XVIII a. Lietuvos dvarų inventoriai kaip istorijos šaltinis“, K. Jablonskis, *Istorija ir jos šaltiniai*, Vilnius, 1979, p. 301; *XVII a. Molėtų bažnyčios krikšto ir santuokų metrikų knyga*, [par.] V. Garliauskas, Vilnius, 2004; Z. Wojtkowiak, *Lithuania Transwilniensis saec. XIV–XVI. Podziały Litwy Północnej w późnym średniowieczu*, Poznań, 2005, p. 66; A. Miškinis, „Balninkų istorinė urbanistinė raida (iki 1940 m.)“, *Prie Piršeno ir Alaušų: Balninkai*, sud. J. Aukštaitis, Vilnius, 2008, p. 32.

² J. Aukštaitis, „Senieji raštai (1554 m., 1597 m., 1765 m. inventoriai)“, *Prie Piršeno*, p. 64–72.

³ Apie anksčiau publikuotus LDK inventorius, susijusius su valakų reforma, žr.: В. И. Пичета, *Аграрная реформа Сигизмунда Августа в Литовско-Русском государстве*, Москва, 1958; J. Ochmanskis, „Valakų reforma Lietuvoje ir Baltarusijoje XVI a.“, J. Ochmanskis, *Senoji Lietuva*, Vilnius, 1996, p. 186–205. Taip pat žr. *Istorijos archyvas*, t. 1: XVI amžiaus Lietuvos inventoriai, sur. K. Jablonskis, Kaunas, 1934; *1556 metų Upytės valsčiaus inventorius*, par. A. Kaminskas, Vilnius, 2011. Kaip pastarosios publikacijos priedą verta nurodyti Lauros Prasevičiūtės atliktą XVI a. Upytės valsčiaus vietovardžių identifikaciją, žr. L. Prasevičiūtė, *Valakų reformos paveldas: tyrimų ir apsaugos problemas* (Istorija 05 H), disertacijos rankraštis, Vilnius, 2013, p. 203–226.

neatsakytą⁴. Ši Balninkų dvaro valakų matavimo registro publikacija turėtų padėti juos spręsti.

Dokumento kilmės ir istorijos klausimai

Publikacijos pagrindu buvo pasirinktas ankstyviausias žinomas nuorašas. Tai 1722 m. lapkričio 24 d. į LDK didžiosios kanceliarijos Lietuvos Metrikos knygas įrašytas 1645 m. rugpjūčio 22 d. ponui Petruui Piaseckiui (*Piotr Piasecki*), Balninkų seniūnui prašant, išduotas Stanislovo Beinarto (*Stanisław Beynart*), LDK iždininko, Vilniaus raktininko ir paraktininkio⁵ pasirašytas išrašas *extract* su Balninkų dvaro revizijos, kurią atliko 1554 m. Jonas Filipovičius Kobylinski (*Ian Filipowicz Kobylinski*), valdovo revizorius *rewizor krola Jmści*, tekstu⁶. Iš šio nuorašo sužinome pagrindinį matavimo vykdytoją, autentišką dokumento pavadinimą *Reges[tr] pomiary wloczney dworu IKrMsci bolnickiego* ir 1645 m. vidurio išrašo autorių⁷, – visa ši informacija buvo praleista iki šiol istoriografijoje funkcionavusiame 1803 m. nuoraše.

Tam tikrų klausimų kelia valdovo revizoriaus J. Kobylinskio pareigos. Revizoriumi jį pavadina S. Beinartas 1645 m. ir tai yra aiškus anachronizmas; pritaikyta XVII a. susiklosčiusi pareigybių samprata. Registro tekste J. Kobylinski yra tik „mažiausias jo didenybės pavaldinys“ *naymnieyszego poddanego IKrMsci*. Tikrąsias jo pareigas 1554 m. padeda išaiškinti išlikęs viena laikis šaltinis (1554 m. spalio 8 d.), kuriame jis kaip matininkas *Ян Филипович Кобыленский, померчии его королевой милости* liudija byloje dėl jo anksčiau atmatuotos pakaitinės *одмена* pievos ribų ir yra Balninkų vietininko raštiško sprendimo liudininkų sąrašė. Ten pat minimas ir tikrasis revizorius. Žemės ribų ginčą ištirti „vietoje“ Sebastijonui Gostomskiui (*Себастьян Гостомский*), Balninkų vietininkui *наместник больницький*, įsakė Jokūbas Sviderskis iš Mazovijos, karaliaus dvarionis, Viznos pakamaris, Užnerio dvarų revizorius *Якуб Свидерский, дворянин его королевой милости, подкоморий визский, ревизор дворов его королевой милости Завельских*⁸. Valakų matavimai

⁴J. Ochmanski, *op. cit.*, p. 186–205. Naujausią literatūrą žr. M. В. Доўнар-Запольскі, *Дзяжаўная гаспадарка Вялікага Княства Літоўскага пры Ягелонах*, падр. А. І. Груша, Р. А. Аляхновіч, Мінск, 2009, p. 736, 28 komentaras.

⁵*Urządnicy centralni i dygnitarze Wielkiego Księstwa Litewskiego XIV–XVIII wieku*, oprac. H. Lulewicz i A. Rachuba, Kórnik, 1994, p. 183 (nr. 1618).

⁶РГАДА, ф. 389, ар. 1, д. 1–2 [toliau – LM; naudotasi LVIA saugomais mikrofilmais], s. v. 160 [toliau – kn. 160], p. 903–945.

⁷Tas pat S. Beinartas 1646 m. birželio 6 d. išdavė išrašą dėl Balninkų dvaro pasėlių apskaitos 1550 m. ir 1552 m. (*Istorijos Archyvas*, stulp. 553–558, nr. 151).

⁸1554 m. spalio 8 d. Normainiai. Balninkų vietininko sprendimas ginče dėl pievos nuosavybės, VUB RS, f. 5 C10 nr. 784, l. 1–2; A. Wolff, *Studia nad urzędnikami Mazowieckimi 1370–1526*, Wrocław etc., 1962, p. 294: „Jacobus Śviderski de Mazowo [Mazewo (Masowo), pow. wąsowski, parafia Niedzwiana], succamerarius wiznensis [1547 r.–1548 r.]“. Už šio asmens identifikaciją dėkoju Jonui Drungilui.

Balninkų dvare turėjo prasidėti 1553 m., nes yra išlikęs J. Kobylinskio (*Jan Filipowicz Szablinski!*) Balninkuose 1553 m. liepos 3 d. *buduczy na pomiere wolocznoy w Bolnikach* išduotas bajorui Jurgiui Vodorackiui raštas *list otmenny* dėl pakaitinės žemės⁹. Beje, šio rašto santrauka yra Balninkų dvaro valakų matavimo registro pakaitinės žemės sąrašė¹⁰. Matavimas baigtas 1554 m., kaip galima spręsti ir iš registro datos, ir iš tais pat metais prasidėjusių ginčų dėl ribų. Visi minėtieji duomenys papildo valdovo agentų (matininkų, revizorių) sąrašus ir valakų reformos eigą¹¹.

J. Kobylinskio sudarytas Balninkų dvaro valakų matavimo registras, vėlesnis S. Beinarto patvirtintas išrašas ir, aišku, jo atlikti Balninkų dvaro žemės matavimai, ribų nustatymas *ograniczenie* „kapčiais“ paliko žymes vėlesniuose XVII a. ir XVIII a. šaltiniuose¹². Prie šių žymių tenka sustoti, nes paprasti nuorašų aprašymai nepakeis tokios temos apie dokumento ir nuorašų funkcionavimą, institucinę (teisinę) jų veikmę (kam naudoti) čia negalime plėtoti. Pabrėžtina, kad dažnai istorikų užmirštamo tyrimo (žr. toliau), nes taip išleidžiama iš akių, pavyzdžiui, Balninkų miestiečių akcija – 1792 m. kovo 20 d. Balninkams Lenkijos karalius Stanislovas Augustas suteikė savivaldos, arba Magdeburgo, teises remdamasis 1554 m. Balninkų seniūnijos revizijos aktu (1722 m. LM įrašu)¹³.

1554 m. Balninkų dvaro geografija – Goštautų giminės palikimas

Zbyslawas Wojtkowiakas Užnerio Lietuvos istorinės geografijos tyrimuose atkreipė dėmesį į Balninkų dvarą, į jo vietą administracinėje LDK struktūroje ir sąsają

⁹ 1795 m. rugsėjo 5 d. įrašas, kuriuo aktuotas Balninkuose 1553 m. liepos 3 d. išduotas bajorui Jurgiui Vodorackiui raštas *list otmenny* dėl pakaitinės žemės, žr. LVIA, f. SA, b. 14224, l. 440–441v.

¹⁰ LM, kn. 160, p. 941–942.

¹¹ Z. Drozd, „Miernicy w pomiarze włócznej w Wielkim Księstwie Litewskim w drugiej połowie XVI wieku“, *Litvano-Slavica Posnaniensia. Studia Historica*, t. 13, Poznań, 2008, p. 35–68; В. И. Пичета, *op. cit.*, p. 223–247.

¹² 1631 m. liepos 28 d. Balninkų seniūnijos inventorius, LVIA, mikrofilmai iš Lenkijos (AGAD, Archiwum Radziwiłłów, dział XXV, sygn. 284), ap. 2, b. 284, l. 3v: „[...] mieyscami nazwana Narciszki idze aż pod Owantą. Ograniczenie iego iest w dostatku w rewyziy pana Jana Kobylinskiego roku 1554 opisane. [...] według rewyziy pomienieg(o) p(ana) Kobylinskiego“; 1677 m. birželio 18 d. Toliejų palivarko inventorius, LVIA, f. SA, b. 3765 (I dalis), l. 131v: „Ograniczenie [...] w kopcach starożytnych, w miedzach y znakach poddanym tego folwarku dostatecznie wiadomych, o czym szyrzey y wyraźniey w starym inwentarzu po rusku pisanym dzierzawy bolnickiey przez Jana Filipowicza Kobylinskiego rewizora JKM. w roku 1554 sprawionym y sporządzonym a w roku 1635 VIII 22 przez Stanisława Beynarta [...] extractem wydanym iest opisano, specyfikowano y ograniczono“. XVII a.–XVIII a. Balninkų seniūnų ginčiuose dėl ribų su Migiškių lauko (akalicos) bajorais, žr. 1669 m. rugsėjo 9 d. išrašas iš Vilniaus pilies teismo knygų, LVIA, f. 1280, ap. 1, b. 2295, l. 7–8, 8v: „[...] co rewizia bolnicka za pana comissarza Kobylinskiego y starę prawa Migiskie [...] grunty Migiskie naybarziety ta rewizia pokazuie [...]“; 1703 m. rugpjūčio 8 d. išrašas iš Ukmergės pilies teismo knygų, ten pat, l. 9–10v; 1729 m. kovo 29 d. laidavimo raštas *zareczny list* Migiškių bajorams, ten pat, l. 11–12v.

¹³ A. Baliulis, „Balninkai“, *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės enciklopedija*, t. 1 (spaudoje).

su išmirusia Goštautų gimine. Karalius ir Ldk Žygimantas Augustas kaip išmarą šią valdą galutinai perėmė po Stanislovo Goštauto motinos kunigaikštienės Sofijos Vereiskajos mirties 1549 m.¹⁴ Pati Balninkų dvaro valdų sudėtis šio istoriko darbe smulkiai nekonkretizuota, tik atkreiptas dėmesys į aptariamame 1554 m. registre užfiksuotus „toliausiai į rytus“ *najbardziej na wschód* [!?!], turėtų būti „į vakarus“, Balninkų dvaro kaimus, esančius prie „Ukmergės [pavieto] Mūšios upės, dešinėje Šventosios upės pusėje“¹⁵. Iš tiesų, Balninkų dvaro žemės ir kaimai buvo išsimėtę daug plačiau. Kadangi vietovardžiai, kuriuos pavyko identifikuoti, surašyti publikacijos pastabose, čia, vengdami pasikartojimo, nurodome originalius 1554 m. toponimus ir plačiau aptariame tik kai kuriuos, tiksliai nelokalizuojamus (problemiškus) arba išsiskiriančius geografiniu požiūriu (santrumpos, žr. toliau).

Toliausiai į vakarus nuo Balninkų dvaro centro (miestelio, dvaro pastatų) nutolęs Pagirių kaimas *wieś Pogircy, Pogircy* su išmatuotais 18 valakų (1 valakas – 21,36 ha), t. y. apie 384,5 ha; jį apytiksliai galima lokalizuoti šalia valakų ribas žyminčių Obelies (Nevėžio kairysis intakas) ir Arvystos (Obelies upės kairysis intakas) upių. Orientaciniai toponimai yra Pagirių k., Šėtos mst. su Pašetės k. (Kėdainių r., Šėtos sen.)¹⁶. Dar toliau Upytės pavieto Pajuodžiuose (*Poiody*), kaimas Panevėžio r., Velžio sen.¹⁷, gyveno Nekrašas (*Niekrasz*), turintis 2 valakus žemės ir „nutolęs nuo Balninkų dvaro (centro) per 12 mylių“ (1 mylia – 7,8 km; apie 93,6 km). Žvilgsnį vedant žemėlapiu iš vakarų į rytus kita kaimų grupė yra vadinamoji „Pamūšio vaitija“ *woytowstwo pomuskie* su *Woysznarowiczy*¹⁸, *Proczuny (Pruczuny)*, *Obelscy* kaimais prie Mūšios upės, dešiniojo Šventosios intako. Čia iš viso išmatuota 34 valakai (apie 726,3 ha). Einant toliau į rytus, Balninkų dvaro centre, šalia Balninkų miestelio (Molėtų r.) buvo didžiausia ir kompaktiškiausia atmatuotos žemės ir kaimų sanaupa

¹⁴ Z. Wojtkowiak, *op. cit.*, p. 65–66, 77, 119, 124, 166. Šiame darbe visai neminimas Marijos Kužmińskos darbas apie Vilniaus vaivados Alberto Goštauto žemėvaldą. Matyt, tai daryta sąmoningai, nes ji konkrečiai netyrinėjo Balninkų dvaro valdų sudėties, žr. M. Kužmińska, „Olbracht Marcinowicz Gasztold (dokończenie)“, *Ateneum Wileńskie*, 1928, r. 5, z. 14, p. 121–174 (il., mapa).

¹⁵ Z. Wojtkowiak, *op. cit.*, p. 66.

¹⁶ 1554 m. registre Pagirių kaimui priskirto vieno žmogaus žemė buvo *pod Szatami*. Visiškai netoli minėtųjų vietovių, Normainiuose (Jonavos r., Žeimių sen.) 1554 m. spalio 8 d. Balninkų dvaro vietininkas S. Gostomskis sprendė ginčą „vietoje“ dėl anksčiau per valakų matavimą atmatuotos pakaitinės *одмена* pievos *сеножать Видугыры*, kurios nuosavybės teises gynė Jonas Bartkovičius Kremenečas (*Ян Барткович Кременец*), minimas 1554 m. registre pakaitinės žemės gavėjų sąrašė (žr. 1554 m. spalio 8 d. Normainiai. Balninkų vietininko sprendimas ginče dėl pievos nuosavybės, VUB RS, f. 5, C10, nr. 784, l. 1–2).

¹⁷ *1556 metų Upytės valsčiaus*, p. 96. Identifikacija, žr. L. Prascevičiūtė, *op. cit.*, p. 208.

¹⁸ *Vaišnoravičių* kaimo *pomuski wies Woysznarowicz* valakai buvo prie Mūšios ir Latekšnos upių, o tai rodytų į Pamūšio k., Ukmergės r., Vidiškių sen., žr. 1795 m. rugsėjo 5 d. įrašas, kuriuo aktuotas Balninkuose 1553 m. liepos 3 d. išduotas bajorui Jurgiui Vodorackiui raštas (*list otmenny*) dėl pakaitinės žemės, LVIA, f. SA, b. 14224, l. 440–441v. Tačiau Pamūšio k. neminimas 1765 m. Pamūšio vaitijoje, žr. *Ukmergės apskrities seniūnijų*, p. 102–105.

Niewiery, Gielegolcy, Antomakie, Petumeny, Antokolcy, Antołowszy, Kiemiancy, Iodkowicze, Gipokiemy, Martynowicze, Rutokumpie, Perkały, Narczyszki, Zywniance, Naruszy, Rutyszskie zemli, Moguły.

Iš viso dvare, miestelyje ir kaimuose aplinkui buvo atmatuota 226,5 valako (apie 4838 ha) žemės. Toliausiai į rytus nuo minėtojo centro „išsibarsčiusi“ aplink dabartinį Molėtų miestą paskutinė kaimų grupė, sąlyginai pavadinkime ją „Toliejų valsčiumi“, nes tokio pavadinimo 1554 m. dar nebuvo. Kaip palivarkas Toliejai buvo atskirtas nuo Balninkų dvaro 1677 m.¹⁹ Ši „valsčių“ sudarė *Skrobuły, Sebuny, Minuteny, Monwiliszki, Mertyny* kaimai, kuriuose išmatuota 36 valakai (apie 769 ha). Tenka pripažinti, kad toks geografinis kaimų grupavimas patogus susikurti vaizdui, bet jam įtaką darė 1765 m. inventoriūs, kuriame aiškiai išskirti Pamūšio, Balninkų ir Toliejų kaimai²⁰. 1554 m. registre iš viso sunku rasti „grupavimo“ požymius, nebent lažinių *woytowstwo ciahle* ir činšinių *woytowstwo pomuskie (!) ludzi osiadlych* kaimų. Taigi kompaktiškiausia ir didžiausia Balninkų dvaro teritorija buvo centre. Nuo centro toliau esantys ne tokie gausūs kaimai buvo išsibarstę tarp privačios ir kitos administracinės priklausomybės žemės valdų, tačiau dėl valakų reformos įgiję aiškių keturkampių kontūrų trilaukę režinę žemėvaldą. Iš viso Balninkų dvare atmatuota 316,5 valakų žemės.

Nuorašai ir publikavimo principai

Kaip jau minėta, publikacijos pagrindu pasirinktas ankstyviausias ir pilniausias žinomas nuorašas – 1722 m. lapkričio 24 d. į LDK didžiosios kanceliarijos LM knygas įrašytas 1645 m. rugpjūčio 22 d. S. Beinarto pasirašytas išrašas su 1554 m. J. F. Kobylińskiego Balninkų dvaro revizijos tekstu²¹. Tai nuorašas *A*. Nors iki šiol istoriografijoje funkcionavusiame 1803 m. nuoraše (nuorašas *C*) užfiksuotas 1791 m. išrašas iš to pat 1722 m. įrašo LM knygoje, bet dėl nežinomų priežasčių buvo sutrumpinta 1554 m. registro teksto pradžia. Šis *C* nuorašas svarbus dėl jo informacijos įsitvirtinimo istoriografijoje. Todėl publikacijoje pateikiamos *A* ir *C* nuorašų skirtybės: praleistos ar pakeistos teksto vietos, asmenvardžių ir vietovardžių rašybos skirtumai. Kitas *B* nuorašas, nors pilnesnis ir ankstyvesnis už *C* nuorašą, bet daugiau žinių apie 1554 m. tekstą nepateikia. Tai tik geresnis (už *C*) to pat 1722 m. įrašo LM knygoje išrašo aktavimas 1739 m. birželio 25 d. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės vyriausiojo tribunolo knygoje²². Įdomus Radvilų fonde (LVIA) išlikęs publikuojamo dokumento XVIII a. *D* nuorašas, tiksliau sakant, nurašytas tik fragmentas,

¹⁹ 1677 m. birželio 18 d. Toliejų palivarko inventoriūs, LVIA, f. SA, b. 3765 (I dalis), l. 131v.

²⁰ *Ukmergės apskrities seniūnijų*, p. 89–105.

²¹ LM, kn. 160, p. 902–945.

²² LVIA, f. SA, b. 96, l. 1029–1046.

susijęs su pakaitinėmis žemėmis, besiribojančiomis su Armoniškių dvaru *in dorso: do Hermaniszcy papierow zalezny*²³. Fragmento pagrindas turėtų būti susijęs su LM knygos 1722 m. įrašu (visiškai sutampa pastabos forma dėl S. Beinarto parašo ant 1645 m. išrašo), bet jame yra nemažai skirtubių, kurias būtų sunku paaiškinti vien tik perrašinėtojų įskaitymo variacijomis. Kol kas į galvą ateina vienintelis paaiškinimas, kurį paremia paraštėse įrašyti komentarai ir kai kurių XVI a. vietovardžių identifikavimai *Antokolcy... nazwano Karoliszki* (Karališkiai); *Skewteryszki teraz Krumiszki* (Krūmiškiai), kad tekstas redaguotas „aktualizuotas“ atsižvelgiant į kitus dokumentus ir XVIII a. realijas. Todėl publikacijoje pateikėme tik kai kurias įdomias šio *D* nuorašo skirtubes, padedančias geriau suprasti tik XVIII a. nuorašais išlikusio 1554 m. teksto vietas (tokias skirtubes pažymėjome ženklų [!]).

Skelbiamas tekstas parašytas lenkų kalba, gali būti, kad tai vėlyvesnis XVII a. vidurio S. Beinarto vertimas iš rusėnų k. *помужнику* vertinys *помощны*²⁴. Rengdami tekstą spaudai laikėmės Lietuvos istorijos Archegrafijos skyriuje suformuotų rekomendacijų lenkų kalba parašytiems dokumentams²⁵.

Kadangi 1554 m. registro tekstas išliko tik nuorašuose, neišliko inventoriams būdingų grafinių suskirstymų, lentelių, vien ištinis tekstas. Todėl inventoriaus skaitymo patogumui ištinį tekstą teko ne tik suskaidyti į prasmingus sakinius, bet ir suskirstyti grafiškai į atskiras rubrikas, pajuodinti rubrikų antraštes (kaimų pavadinimus). Taip išskirti Balninkų dvaro žemių aprašymas, Balninkų miestelio gyventojų, žemių (valakų) ir mokesčių sąrašai, kiekvieno kaimo gyventojų ir valakų sąrašai *Miasteczko JKMcI Bolniki; Wies Niewiery*. Žodžiais užrašytus skaičius prie valakų, margų, rykščių keitėme arabiškais skaitmenimis, palikdami tik tokius atvejus, kai kalbama apie pievų, laukų *sianożec, pole* ar vietų *mieyscy* skaičių. Taip tikėjomės išvengti skaičių priskyrimo keblumų. Pavyzdžiui, *Druga sianożec w drugim koncu tych dwuch pol na imie Dubica morgow pulszoista* (→ 5½). Valakų eilės numeriui priskyrėme skaičių su taškeliu *pierwsza, Maciey Staniewicz włoka podła, woły, klacz* → *1. Maciey Staniewicz włoka podła, woły, klacz*. Sutraukėme pasikartojančius valakų sąrašuose elementus: *pierwsza pusta włoka podła; wtora pusta włoka podła; trzecia pusta włoka podła* → *1.–3. Pusta włoka podła*.

²³ LVIA, f. 1280, ap. 1, b. 2295, l. 1–4, 4v. Dar vienas kito XVIII a. archyvą tvarkiusio žmogaus dorsalinis įrašas dėl Migiškių bajorų atspindi buvusį kažkokį siauresnį interesą, nes pats dokumentas (fragmentas) yra daug platesnio turinio, žr. ten pat, l. 4v: „Zamiany gruntow starostwa Bolnickiego z somsiaduiącemi od szlachty w Migiszkach mieszkuiących wypissane.“ Šio nuorašo pradžios (pavadinimo) mįslė reikalauja gilesnės analizės, žr. ten pat, l. 1: „Zamiany starostwa bolnickiego ze wszystkiemi sumieźnikami przez Awrama Iwanowicza Kuncewicza, dworzanina y rewizora IKMcI czyniona 1563 Ibra (?) 2. Rok i miesiēc kościelną liczbą pisany y to zupełnie przez starość papieru zatarto, za tym niema istotney pewności o roku w gurze wyrażonym.“

²⁴ Gerai atspindinčioje XVI a. inventorių leksiką atidžiai K. Jablonskio sudarytoje *Istorijos archyvo* dalykinėje rodyklėje tokio žodžio nėra.

²⁵ J. Drungilas, „Įvadas“, *Lietuvos magdeburginių miestų privilegijos ir aktai*, t. 8: Lazdijai. Simnas, Vilnius, 2013, p. 21–26.

Publikacijos pastabose nurodoma tik identifikuotų toponimų dabartinė padėtis (ežeras – ež.; kaimas – k.; miestas – m.; miestelis – mst.; rajonas – r.; seniūnija – sen.; viensėdis – vs.)²⁶. Nenorėdami perkrauti publikacijos teksto išnašomis žymėjome tik pirmą toponimo paminėjimą, o išnašoje nurodėme visus kitus LM kn. 160 puslapius, kur tas toponimas minimas, ir jo rašybos ypatybes. Svarbiausių Balninkų dvaro kaimų atveju (žr. anksčiau geografiją) nuorodas žymėjome prie tų kaimų aprašymų. Pastabose taip pat paaiškinti anonimais likę, tik pareigomis užfiksuoti asmenys, jei tai leido turima informacinė literatūra²⁷.

²⁶ Publikacijoje identifikuojant vietovardžius, be jau cituotų istorijos šaltinių (žr. ankstesnes nuorodas), panaudoti Vilniaus gubernijos žemėtvarkos komisijos fonde saugomi 1842 m. Balninkų dvaro inventorius su stambaus mastelio kaimų valakų planais (žr. LVIA, f. 525, ap. 8, b. 1337) ir 1851 m. Balninkų dvaro žemėlapis (ten pat, ap. 2, b. 756). Taip pat panaudoti *Карта Ковенской губернии*, М 1:126000, 1865 г. (skaitmeninis vaizdas, prieiga internetu: <http://www.maps4u.lt/lt/maps.php?cat=20>); *Ukmergės apskrities seniūnija*, p. 174–185; *XVII a. Molėtų bažnyčios*, p. 47–63, 155–169; Z. Wojtkowiak, *op. cit.*, p. 175–185 (įklija: 7 žemėlapis); *Pabaisko dekanato vizitacija 1782–1784 m.*, par. A. Baliulis, Vilnius, 2010, p. 336–353.

²⁷ V. Ališauskas, T. Jaszczolt, L. Jovaiša, M. Paknys, *Lietuvos katalikų dvasininkai XIV–XVI a.*, Vilnius, 2009; *Urządnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego. Spisy*, t. 2: Województwo trockie. XIV–XVIII wiek, pod red. A. Rachuby, Warszawa, 2009.

PUBLIKACIJA

Originalas: nerastas.

nuorašas A.: LM, kn. 160, p. 903–945.

nuorašas B.: Išrašo iš LM (žr. A) įrašas Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės vyriausio tribunolo knygoje (1739. 06. 25), LVIA, f. SA, b. 96, l. 1029–1046.

nuorašas C.: 1803 m. išrašas iš Ukmergės žemės teismo knygų patvirtinantis 1791 m. išrašą iš LM knygų (žr. A), LMAVB RS, f. 20, nr. 65, l. 2–10 (paginacija pieštuku). *Per vidurį 10 lapo prispaustas antspaudas prie popieraus. Dokumentą patvirtinantys įrašai:* „Poszlina opłacona. Regent.. Godno się z księgami z oryginałem swiadczę Waw(rzyniec) z Klimonta Klimowicz, ziemski powiatu wilkomierskiego regent“. *Įrašas lapo apačioje:* „Akt rewizyi pomiary czyli ograniczenia starostwa bolnickiego woytowstwa pomuskiego y dalszych atynencyow tegoż starostwa.“

nuorašas D.: XVIII a. nuorašas (fragmentas): LVIA, f. 1280, ap. 1, b. 2295, l. 1–3v.

Registras: *Feodalinių žemės valdų Lietuvoje inventorių aprašymas*, sud. V. Abramavičius, Vilnius, 1963, p. 38, nr.16 (nuorašas C).

Publikacija: J. Aukštaitis, „Senieji raštai (1554 m., 1597 m., 1765 m. inventoriai)“, *Prie Piršeno ir Alaušų: Balninkai*, sudarė J. Aukštaitis, Vilnius, 2008, p. 64–72 (nuorašo C fragmentų vertimas į lietuvių k.).

|| [903] [...] ¹**Oblata rewizyi starostwa** || [904] **bolnickiego**.

Oznymuiemy tym listem naszym, iz podana iest per oblatam ad acta Metryki kancellaryey naszey W(ieylkiey) W(elikogo) X(ięstwa) L(itewskieg)o rewizia starostwa bolnickiego, ktorey słowo w słowo pisząc tenor iest taki:

„Roku 1645 m(esia)ca augusta 22 dnia za potrzebowaniem i(ego)m(osci) pana Piotra Piaseckiego, starosty bolnickiego, przez mię, Stanisława Beynarta, skarbneho W(ielkiego) X(ięstwa) L(itewskieg)o, klucznika y podklucznika wilen(skieg)o ten ekstrakt rewizy starostwa bolnickiego przez pana Iana Filipowicza Kobylinskiego, rewizora krola i(ego)m(osci), roku 1554 odprawowaney opisania starostwa bolnickiego pod pieczęcią y podpisem ręki mey wydany iest. W którym regestrze to starostwo tak opisuie:

Reges[tr] pomiary włóczney dworu I(ego) Kr(olewskiej) M(o)sci bolnickiego przez najmniejszego poddanego I(ego) Kr(olewskiej) M(os)ci Iana Filipowicza Kobylńskiego sprawiony roku ad narodzenia syna Bozego¹ 1554.

Naprzod pasznia dworna I(ego) Kr(olewskiej) M(os)ci bolnicka. Wymierzono włók 15 gruntu szredniego na dwóch mieyscach. Pierwsze pole za kosciółem na ieden rok włók 5 || [905] szrednich prostymi scianami w granicach kopce osypano. Pierwsza sciana poboczna od rzeki Gięły, druga poboczna od włók mieyskich, w koncach pierwsza od błota Bythi a druga ode wsi Niewierow². Na drugim mieyscu na dwa lata włók szrednich 10 prostymi scianami w granicach kopce osypano. Pierwsza sciana poboczna ode wsi Tierwancow³, woli krolewskiej, druga poboczna ode wsi Martynowiczow⁴ y Boładziow⁵, w koncu w koncu⁶ od ieziora Ołowszy⁷, druga od sianozęci krolewskiej Duby.

A we dworze I(ego) Kr(olewskiej) M(os)ci ogrody dwa nad ieziorem Pierszańskim⁸ po obudwuch stronach drogi morgi 2 prętow 15.

Sianozęci dworne. Pierwsza sianozęć nad ieziorem Ołowszami na imie Iawgodyszki⁹ morgow 6, w koncu ¹⁰tych dwóch¹⁰ pol. Druga sianozęć w drugim koncu tych dwóch pol na imie Dubica morgow 5½. Trzecia sianozęć pod dworem Martynowicza Giedroycia nad rzeką Startą morgow 15 y prętow 15. Czwarta sianozęć Ołki przy rzece Cesarce¹¹ pod domem Mikołaiia Wodorackiego morgow 11. Pięta sianozęć Staryna pod domami Piotrowiczow¹² ludzi pana Mikołaiia i(ego)m(os)ci Ianowicza Radziwiła, woiewody wilenskiego, zmoydeckiem¹³ nad rzeką Cesarką morgow 6. Szosta sianozęć podle teyze || [906] rzeki Cesarki, którą trzyma człowiek plebana bolnickiego prętow 10. Siódma sianozęć podle teyze rzeki Cesarki, którą trzyma człowiek Syrupuciuw Piotr Omelianowicz morg 1. Osma sianozęć takze podle Cesarki prętow 14, którą kosiwał gumiennik bolnicki. Dziewiąta sianozęć takze nad Cesarką morgow 3, którą kosiwali Martynowiczowie i Dołoman¹⁴. Dziesiąta sianozęć nad tą Cesarką morgow 3, którą trzymali ciz Martynowiczowie.

¹⁻¹ *C nėra.*

² *Žr. 26 nuorodą.*

³ *Taip rankr., turėtų būti Kiemiancow. B: Gierwancow.*

⁴ *Žr. 64 nuorodą.*

⁵ *Balandžiai – kaimas Ukmergės r., Žemaitkiemio sen.*

⁶ *Rankr. pakartota.*

⁷ *Alaušai – ežeras Molėtų r. Taip pat žr. p. 905, 907, 909, 915, 921.*

⁸ *Piršenai – ežeras Molėtų r. Taip pat žr. p. 905, 908, 910.*

⁹ *C: Jawgodyszki.*

¹⁰⁻¹⁰ *C: dwóch tych.*

¹¹ *Siesartis – upė, kairysis Šventosios intakas. Taip pat žr. p. 905, 906, 917, 926, 939.*

¹² *C: Piotkowiczow.*

¹³ *Žemaitkiemis – miestelis Ukmergės r., sen. centras. Taip pat žr. p. 905, 932, 934.*

¹⁴ *B: Dotoman.*

Miasteczko I(ego) Kr(olewskiej) M(os)ci Bolniki.**Naypierwicy ogrody siedzibne ich w rynku:**

Jakub Kowalewicz, woyt, prętow 5, w tyle ogrod prętow 15.
 Tenze Jakub prętow 5, ogrod prętow 13.
 Zofia Mikołaiówna prętow 5, ogrod prętow 13.
 Barbara Mikołaiówna prętow 5, ogrod prętow 13.
 Piotr Martynowicz prętow 5, ogrod prętow 12.
 Stanisław Mikołaiowicz prętow 5, ogrod prętow 12.
 Piotr Szotokiel prętow 5, ogrod prętow 5.
 Piotr Uzuwertyn prętow 5, ogrod prętow 5.
 Tenze Piotr prętow 5, ogrod prętow 5.
 Maciey Winnik prętow 5.
¹⁵Bernat Stepukowicz¹⁵ prętow 5.
 Stanisław Czobotar prętow 5, ogrod prętow 5.
 Bartłomiej Macieiewicz prętow 5, ogrod prętow 5.
 Piotr Pietraszewicz prętow 5, ogrod prętow 5.
 Mikołay Giwicz prętow 5, ogrod prętow 5.
 Ian Szczerba prętow || [907] 5, ogrod prętow 5.
 Bartłomiej Radiminowicz prętow 5, ogrod prętow 5.
 Szczaszko, Jakub, Mikołay Iochnowiczowie prętow 5, ogrod prętow 5.
 Pacy Ielikowicz¹⁶ prętow 5, ogrod prętow 5.
 Ian Krykoian prętow 5, ogrod prętow 10.

Ulica wilenska:

Maciey Kleywa prętow 6, w tyle ogrod prętow 4.
 Pustych prętow 6.
 Iaka Kulesz prętow 3, ogrod prętow 4.

Ulica do izejora Ołowsza:

Paweł Czobotar prętow 3, ogrod prętow 4.
 Pustych 5: prętow 10; prętow 10; prętow 10; prętow 10; prętow 10.

Ulica onixtanska¹⁷:

Bernat Korklin prętow 5.
 Michno Rukis prętow 5.
 Stasiel Rakowicz¹⁸ prętow 3
 Pustych prętow 3.
 Pustych prętow 3.

¹⁵⁻¹⁵ C: Bernard Stepukiewicz.

¹⁶ C: Klikowicz.

¹⁷ *Anykščiai – miestas. Taip pat žr. p. 907 (onisztanska), 909 (onikszanska), 921, 937, 938.*

¹⁸ C: Rakocz.

Piotr Gudel prętow 3.

Pustych prętow 3.

Ulica kościelna:

Ierzy Zdaniszki prętow 4, w tyle ogrodow pręty 3.

Bartłomiej Chlebnik pręty 4, ogrodow pręty 3.

Gryk¹⁹ z bratem Romienowiczowie pręty 3, ogrodow pręty 3.

Andrzej Mikołajewicz pręty 4, ogrodow pręty 3.

Piotr, Banis, Ianus Mikowiczowie pręty 4, ogrodow pręty 3.

Pustych prętow 4.

²⁰Pustych prętow 4.⁻²⁰

Miedzy kościelną ulicą y onisztańską:

Maciej Martynowicz prętow 5.

Ulica do izejora pierwsza:

Piotr Rudas prętow 5, ogrod || [908] prętow 8.

Stanisław Kozakowicz prętow 5, ogrod prętow 8.

Marcin Kozakowicz prętow 5, ogrod prętow 8.

Ogrody nad izejorem Pierszanskim tym dane, ktorzy w tyle domow ogrodow nie mają:

Bernat Korklin prętow 5.

Michno Rudis prętow 5.

Mateyko Winnik prętow 5.

Bernatel Stepukowstis prętow 5.

Kapczyzna miodowa:

Iakub Ioriewicz, woyt, od miodu kopa groszy.

Ławryn Kapczys od miodu kopa groszy.

Piotr Iodkowicz od miodu kopa groszy.

Kapczyzna piwna:

Iakub Ioriewicz, woyt, od piwa kopa groszy.

Wawrzyniec Sawczyk kopa groszy.

Piotr Iodkowicz kopa groszy.

Maciej Swilel kopa groszy.

Piotr Uzwertyn kopa groszy.

Maciej Klewa kopa groszy.

Maciej Winnik kopa groszy.

Bernatel Stepukowielis kopa groszy.

Ianko Szczerba kopa groszy.

¹⁹ C: Gryg.

²⁰⁻²⁰ C. nėra.

Maciej Martynowicz Korkis²¹ kopa groszy.
 Micowa y z synmi kopa groszy.
 Hromekowa y z synmi kopa groszy.
 Ierzy Zdaniskis kopa groszy.
 Ian Pawłowicz Krykoian kopa groszy.
 Piotr Rudis kopa groszy.
 Iorjowa Pusewoszkowa kopa groszy.
 Michno Rudis kopa groszy.
 Bernat Kurklis kopa groszy.
 Mikołay Gilis kopa groszy.
 Bartłomiej Matelewicz kopa groszy.
 Piotr Pietraszewicz kopa groszy. || [909]

Gorzalka. Kapszczyzna od gorzalki:

Iakob Ioriewicz, woyt, groszy 30.
 Piotr Iodkowicz groszy 30.
 Piotr Szłowel groszy 30.
 Ian Szonkis groszy 30.
 Iakub Kulesz groszy 30.
 Piotr Olakowicz groszy 30.
 Stanisław Czobotar groszy 30.
 Paweł Czobotar gr(oszy) 30.
 Maciej Kleywa groszy 30.

Maciej Ianowicz za ogrodami mieyskimi, koło drogi oniksztańskiej, nad iezio-
 zio-rem Ołowszami włok [...] morgow 15 gruntu podłego w zascianku Kawinka.

Ktorzy nie zdązali włok brac, tym rozdano pomiara morgow:

Macieyko Winnik morgow 5.
 Maciej Kleywa morgow 5.
 Ian a Maciej Bielewicz morgow 5.
 Ierzy Zdaniszki morgow 5.
 Piotr Kudelis morgow 5.
 Micowa y z synmi morgow 5.
 Bernat Korklis morgow 5.
 Marko Rudis morgow 5.
 Ian Iankowicz morgow 5.
 Iakub Kulesz morgow 5.
 Stepanel morgow 5.
 Bortko chlebnik morgow 5.

²¹ C: Korpis.

Pustych morgow 5.

Paweł Czobotar morgow 5.

Pustych morgow 5.

Włok mieyskich trzypolnych gruntu sredniego 23 na dwuch mieyscach w granicach prostymi scianami kopce osypane. Pierwsza sciana poboczna dwuch pol od drogi oniksztanskiej, a druga poboczna ode wsi Niewierow, po koncu || [910] pierwsza od paszni I(ego) K(rolewskiej) M(os)ci, druga od boiar bolnickich y od Iana Mickowicza, y od Andrysa Dobkowicza²². Trzeciego pola za kosciółem pierwsza sciana poboczna od rzeki Giely a druga ode wsi Kieryiancow²³, woli krolewskiej, po koncu pierwsza od kosciola y od ieziora Pierszana, druga ode wsi Gielegolcow²⁴.

1. Iakub Ioriewicz włoka srednia, woły, klacz.
2. Tenze Iakub włoka srednia, woły, klacz.
3. Zofia a Barbara Mikołaiewny włoka srednia.
4. Tychze Mikołaiewny włoka srednia, woły y klacz.
5. Ian Pawłowicz Grygoian włoka srednia, woły, klacz.
6. Tenze Ian włoka srednia, woły, klacz.
7. Elzbieta Iuchnowa y z synmi włoka srednia, woły, klacz.
8. Bartłomiej Mocieiewicz włoka srednia, woły, klacz.
9. Stas Mikołaiewicz włoka srednia, woły, klacz.
10. Piotr Uzwertyn włoka srednia, woły, klacz.
11. Stas Iakubowicz ²⁵a Stas Romanowicz włoka srednia, woły, klacz²⁵.
12. Ian Ielikowicz włoka srednia, woły, klacz.
13. Maciey Martynowicz Kornis włoka srednia.
14. Mikołay Gielis, Piotr Pietraszewicz włoka srednia, woły, klacz.
15. Piotr Rudis włoka srednia, woły, klacz.
16. Mikołay Ianowicz || [911] włoka srednia, woły, klacz.
17. Piotr a Stasiel Iankowiczowie włoka srednia, woły, klacz.
18. Ianko Szczerba włoka srednia, woły, klacz.
19. Iakub włoka wolna na woytowstwo.
- 20–23. Pusta.

Woytowstwo ciahle.

Wies Niewiery²⁶. Włok trzypolnych gruntu podlego 17, prostymi scianami w granicach kopce osypano. Pierwsza sciana poboczna od paszni I(ego) Kr(olewskiej) M(os)ci, druga poboczna ode wsi Gielagolcow, w koncu pierwsza od ieziora Giela²⁷, druga od lasu krolewskiego.

²² C: Dopkowicza.

²³ *Taip rankr. turėtų būti* Kiemiancow. **B:** Kierviancow.

²⁴ *Žr. 32 nuorodą.*

²⁵⁻²⁵ C: włoka srednia, woły, klacz a Stas Romanowicz.

²⁶ *Čereškios – kaimas Molėtų r., Balninkų sen. Taip pat žr. p. 905, 909, 911, 912, 918, 920, 921, 934.*

²⁷ *Gėlių ežeras Molėtų r. Taip pat žr. p. 911, 912.*

1. Maciej Staniewicz włoka podła, woły, klacz.
2. Macko Martynowicz y z synmi włoka podła, woły, klacz.
3. Szczepan a Stanisław Grykowiczowie²⁸ włoka podła, woły, klacz.
4. Narkiel Trzyma²⁹ y z synmi włoka podła, woły, klacz.
5. Tegoz Narkiela włoka podła, woły y klacz.
6. Iakszt Deniszowicz³⁰ włoka podła, woły, klacz.
- 7.–13. Pusta włoka y podła.
14. Macko Martynowicz włoka podła.
15. Podła pusta || [912] włoka.
- [...] Hryszko Ioriewicz włoka podła.
- 16³¹. Pusta włoka podła.

Wies Gielegolcy³². Trzypolnych włok gruntu podłego 29 prostymi scianami w granicach kopce osypano. Pierwsza sciana poboczna od ziemi plebana owantskiego³³, druga od włok miasteczka Bolnik, w koncu pierwsza od ieżiora Gieła, druga od ieżiora Moki³⁴ y ode wsi Antomak³⁵. Trzeciego pola ich pierwsza sciana poboczna ode wsi Niewierow, druga od ziemi panow Syrpuciov y od Matuszewiczow³⁶, koncem³⁷ pierwsza od Motusciulow³⁸, druga od dębu, od tych dwóch pol pierwszych.

1. Mikołaj, Iakub Ianuszewicz, Stas Eytrymowicz włoka podła.
2. Mis Ianowicz włoka podła, woły y klacz.
3. Stas Ioriewicz włoka podła, woły, klacz.
4. Ian Ioriewicz włoka podła, woły, klacz.
- 39-5. 6.³⁹ Maciej Macowicz włoka podła, woły, klacz.
7. Marko Iuchnowicz włoka podła, woły, klacz.
8. Piotr Kusznorowitis włoka podła, woły, klacz.
9. Maciej Dorocz Buzanin, woyt, włoka podła na woytowstwo.
- 10.–21. Włoka podła. || [913]
- 22.–29. Włoka podła.

²⁸ C: Grygowiczowi.

²⁹ *Taip rankr.* C: Tryzna.

³⁰ C: Denissowicz.

³¹ *Taip rankr.* *turėtų būti* 17.

³² *Gėliogaliai – kaimas Molėtų r., Balninkų sen. Taip pat žr. p. 910–913, 916, 917, 921, 934.*

³³ *Alanta – miestelis Molėtų r., sen. centras. Taip pat žr. p. 920, 925, 926.*

³⁴ *Makys – ežeras Molėtų r. Taip pat žr. p. 912, 913, 917, 927, 937, 938.*

³⁵ *Žr. 40 nuorodą.*

³⁶ C: Matuszewiczow. *Migiškiai – kaimas Molėtų r., Alantos sen. Taip pat žr. p. 912, 920.*

³⁷ C: koncami.

³⁸ *Taip rankr.* B: Matuszewiczow.

³⁹⁻³⁹ *Taip rankr.*

Wies Antomakie⁴⁰. W tey wsi włok trzypolnych gruntu podłego włok 5 prostymi scianami w granicach kopce osypano. Pierwsza sciana poboczna ode wsi Gielagołcow, druga ode wsi Iodkowiczow⁴¹, po koncu pierwsza od ieżiora Moki a druga ode wsi Iodkowiczow, po koncu.

1. Pacyna włoka podła, woły, klacz.

2. Ianusz a Maciey Bielewicy, Ianel Mikiewicz włoka podła, nie powinien tego roku [15]54 płacic, az na przyszły rok [15]55.

3.–5. Pusta włoka podła.

Wies Petumeny⁴². W tey wsi trzypolnych gruntu podłego włok 5 prostymi scianami w granicach kopce osypano. Pierwsza poboczna sciana od drogi Wodorrackiego, przy tey scienie granicy kopcowey lasu podłego za scianą na drwa im dano morgow 10 podłych. Druga poboczna ode wsi Iodkowiczow, przy tey granicy w zascianku mają lasu podłego z polkami morgow 20. Po koncu || [914] pierwsza od paszni I(ego) Kr(olewskiej) M(os)ci, ⁴³druga po koncu pierwsza od paszni I(ego) Kr(olewskiej) M(o)sci⁴³, druga od ziemi Marcina Ioriewicza Giedroycia y od roystia Gruszkowego.

1. Iakub Michnowicz włoka podła, woły, klacz.

2. Pusta włoka podła.

3. Ławryn Ioriewicz podła włoka, woły, klacz.

4.–5. Pusta włoka podła.

Wies Antokolcy⁴⁴. W tey wsi trzypolnych włok gruntu podłego 6, prostymi scianami w koncowych granicach. Pierwsza poboczna sciana od ziemi panow Syrpuciuow, druga poboczna takze od ziemi panow Syrpuciuow y od boiar wilkomierskich Siestrzencow, po koncu pierwsza od ieżiora Olstuga⁴⁵ y Płosztoka⁴⁶, druga po koncu od dwora panow Syrpuciuow Iermaniszek⁴⁷. Zascianek przy granicy od Siestrzencow morgow 10 podle pola z lasem y sianozęcią. Do tego ieszcze ta wies Antokolcy ma nad ieżiorem Kierszami⁴⁸ na drwa lasu podłego włoki 2.

1. Mikołay Ianowicz włoka podła, woły, klacz.

2. Marcin Grykowicz włoka podła, woły, klacz.

3. Ierzy Hurko Korolewicz włoka podła, woły, klacz.

⁴⁰ *Antamakiai – kaimas Molėtų r., Balninkų sen. Taip pat žr. p. 912, 913, 917, 934.*

⁴¹ *Žr. 58 nuorodą.*

⁴² *Ištuštėjus kaimui žemė prijungta prie dvaro arimų (1631 m.).*

⁴³⁻⁴³ *Taip rankr.*

⁴⁴ *Karališkiai – kaimas Anykščių r., Kurklių sen. Taip pat žr. p. 914, 936 (Ontogolcy, Ontokolskie włoki), 938.*

⁴⁵ *Smėlinis – ežeras Molėtų r.*

⁴⁶ *Karališkių ežeras Anykščių r.*

⁴⁷ *B: Giermaniszek. Armoniškiai – kaimas Anykščių r., Kurklių sen. Taip pat žr. p. 914, 936 (Giermaniszki).*

⁴⁸ *Keršiai – ežeras Anykščių r.*

4. Maciej Harkowicz włoka podła, woły, klacz.
5. Macko⁴⁹ Michnowicz włoka podła, woły, klacz.
6. Symon Iuchnowicz włoka podła, woły, klacz.

Wies Antołowszy⁵⁰. W tey wsi trzypolnych || [915] gruntu podłego włok 6 prostymi scianami w granicach kopce osypano. Pierwsza sciana poboczna ode wsi Martynowicz, druga poboczna ode wsi Bortkowicz ludzi nieboszczyka Mikołai Dobkowicza⁵¹ mieszczanina, kupli iego. Tych ludzi, przyłączonych do dwora I(ego) Kr(olewskiej) M(os)ci, gruntu pod nimi zmorgowano włokę sredniego między ich gruntami. Przy tey scianie w zascianku pola podłego y lasu y sianozęci włoka do teyze wsi Antołowszow na drwa y na wygon dano. Po koncu pierwsza sciana od ieżiora Ołowska, druga od gruntu Woyciecha Trycza y Stanisława Miednika.

1. Ławryn Mazulkowicz, Ian Woydewicz, Stanis Harkowicz, włoka podła.
2. Gryg Petrowicz, Marcin Sutkiewicz, włoka podła, woły, klacz.
3. Iakub Mikowicz y z synmi, włoka podła, woły, klacz.
4. Michno Upnik y z synmi, włoka podła, woły, klacz. Tenze nowo przyioł iesz-cze tego roku [15]54 nie powinien słuzyć ani czynszu płacic az do roku [155]5.

[5]. Gryg Massanowicz⁵², włoka podła, woły, klacz.

6. Maciej Mazul Ianowicz, włoka podła, woły, klacz.

⁵³Seweryn y z bracią Bortkowicze, włoka podła, woły, klacz⁵³.

Wies Kiemiancy, wola krolewska. W tey wsi trzypolnych gruntu podłego włok 20⁵⁴, prostymi scianami w granicach kopce osypano. Pierwsza || [916] sciana dwuch pol poboczna od paszni I(ego) Kr(olewskiej) M(os)ci, druga od drogi wilenskiej y od miasta Bolnik, po koncu pierwsza od drogi wilenskiej, druga ode wsi Iodkowiczow. Trzeciego pola pierwsza poboczna od włok mieyskich, druga ode wsi Iodkowiczow, koncami pierwsza od drogi wilenskiej, druga ode wsi Gielagolcow.

1. Iakub Sycowicz⁵⁵ y z synem, włoka podła.
2. Ianel Ostaszkowicz, Ias Semenilowicz, włoka podła, woły, klacz.
3. Maciej Dorobuzanin, włoka podła, woły, klacz.
4. Maciej Semenilowicz, włoka podła, woły, klacz.
5. Ianczyk Kierenonis, włoka podła, woły, klacz.
6. Pusta włoka podła.

⁴⁹ C: St[e]cko.

⁵⁰ *Antalaušiai – kaimas Ukmergės r., Žemaitkiemio sen. Taip pat žr. p. 914, 919, 938–940 (Ontolowszy).*

⁵¹ C: Dopkowicza.

⁵² C: [Ste]panowicz.

⁵³⁻⁵³ *Taip rankr.*

⁵⁴ *Taip rankr.* dwadziescia. *Turētū būti* 12.

⁵⁵ C: Sycowicz.

7. Iakuszt Piotrowicz, Mis Grygowicz, Paweł Mikołajewicz, Ias Iochnowicz, włoka podła, woły, klacz.

[8.] Matel Czerniewicz, włoka podła, woły, klacz.

9. Stanko Ognatowicz, Ianel Kumin, Stanis Ianelewicz, włoka podła, woły, klacz.

10. Ierzy Iakowicz⁵⁶, Ian Iodkowicz, włoka podła, woły, klacz.

11. Ligis Romeygowicz⁵⁷ a Gryg y z bracią, włoka podła, woły y klacz.

12. Ierzy Unczas, Piotr Rumpowicz, włoka podła, woły, klacz.

Ciz Kiemiancy nowo włoki przyięli roku terazniejszego [15]54, nie powinni słuzyc ani czynszu płacic az do roku [15]55.

Woytowstwo pomuskie, ludzi osiadlych

Naprzod **wies Iodkowicze**⁵⁸. W tey wsi trzypolnych gruntu podlego || [917] włok 8 prostymi scianami w granicach kopce osypano. Pierwsza sciana poboczna ode wsi Antomaki, druga poboczna ode wsi Petumenow, po koncu pierwsza od ieziora Maki y od Montysza, druga po koncu ode wsi Gielagolcow, woli krolewskiej. Ku temu taz wies Iodkowicze na drwa y na wygon pola mało y lasu nikczemnego za drogą wilenską nad Montyszem morgow 20.

1. Piotr Martynowicz, włoka podła, woły, klacz.

2. Tenze Piotr, włoka podła, woły, klacz.

3. Tenze Piotr włoka podła, woły, klacz.

4. Tenze Piotr, włoka podła, woły, klacz. Te czwartą włokę Piotruk nowo przyioł, słuzby słuzyc ani czynszu płacic po roku [15]54 nie powinien az [do] roku [15]55.

5. Maciey Zegało, włoka podła, woły, klacz.

6. Stas Mikołajewicz, włoka podła.

7. Piotr Borkiewicz, Stas Mackowicz, włoka podła, woł ieden, klacz.

8. Pusta włoka podła.

Do tego ieszcze temu Piotrowi⁵⁹ Iodkowiczowi na czynsz przydano pola, lasu y z sianozęciami, ktore we włoki nie weszły: na pierwszym mieyscu nad rzeką Cesarzą przy drodze wilenskiej niedaleko mostu dwie sianozęki, morg, prętow 26; na drugim mieyscu sianozęci y pola, lasu Rutyszki za Cesarzą morgow 8; na trzecim sianozęci Rutyszkie || [918] morg, prętow 15; na czwartym sianozęci prętow 24; na piątym sianozęci prętow 16; na szostym sianozęci Niewierowskich y Stasielewskich morg, prętow 15; na siedmym, na czym Rutysz⁶⁰ stary mieszka, sieliszcze z ogrodami y z sianozęcią morgow 2 prętow 15. Tey wszystkiej ziemi, pola z lasem

⁵⁶ C: Iackowicz.

⁵⁷ C: Romeygowicz.

⁵⁸ *Petrikiškiai – kaimas Molėtų r., Balninkų sen. Taip pat žr. p. 913, 916, 937–939.*

⁵⁹ C: Piotrkowi.

⁶⁰ C: Ratusz.

y sianozęcią morgow 15 gruntu podłego, z tego ma płacić kazdego roku do skarbu I(ego) Kr(olewskiej) M(os)ci kopę groszy.

Wies Gipokiemy⁶¹. W tey wsi trzypolnych włok gruntu podłego 13, prostymi scianami w kopcowych⁶² granicach. Pierwsza poboczna sciana od paszni krolewskiej, druga poboczna od boiar Giedroyckich. Przy tey scienie Giedroyckiej włoka podła, las niktzemny, zaścianek. Po koncu pierwsza od drogi berzganskiej⁶³, a druga od drogi Wodorackiego.

1.–4. Pusta włoka podła.

5. Włoka pusta.

6.–9. Włoka pusta podła.

10. Ianis Kildyszewicz y z bratem Grygiem, włoka podła, woły, klacz.

11. || [919] Tychze Kildyszowiczow włoka podła.

12.–13. Włoka pusta podła.

Wies Martynowicz⁶⁴. W tey wsi włok trzypolnych gruntu podłego 13, prostymi scianami w granicach kopcowych. Pierwsza poboczna sciana od paszni I(ego) Kr(olewskiej) M(os)ci, druga poboczna od xiędza Dubrowickiego⁶⁵ odmiennego, po koniec pierwsza od drogi berzganskiej, druga ode wsi Antołowszow. Takze w koncu od gruntu Stanisława Miednika w zascianku pola podłego y lasu niktzemnego morgow 18.

1. Ian Marcinowicz y z synmi, ⁶⁶włoka podła.

[2. Tenze] włoka podła, woły, klacz⁶⁶.

3. Mis Marcinowicz, włoka podła, woły, klacz.

4. Tenze Mis, włoka podła, woły, klacz.

5. Piotr Dobkowicz⁶⁷, włoka podła, woły, klacz.

6. Tenze Piotr, włoka podła, woły, klacz.

7. Marko Ianowicz, włoka podła, woły, klacz.

8. Tenze Marko, ⁶⁸włoka podła⁶⁸.

9. Bohdan Czuryło, włoka podła, woły, klacz.

10. Tenze Bohdan, włoka podła, woły, klacz.

11. Stanisław Dowkszewicz y z pasierbami, włoka podła, woły, klacz.

12. Tenze Stanisław, włoka podła.

[13.]⁶⁹

⁶¹ *Kildišiai – kaimas Ukmergės r., Žemaitkiemio sen. Taip pat žr. p. 918, 941.*

⁶² *C: kopcoch.*

⁶³ *Berzgainiai – kaimas Ukmergės r., Žemaitkiemio sen. Taip pat žr. p. 918, 919.*

⁶⁴ *Martnonys – kaimas Ukmergės r., Žemaitkiemio sen. Taip pat žr. p. 905, 906, 915, 919, 934, 937.*

⁶⁵ *Kniaz Semen Jurjewicz Dubrowicki-Holszański (†1556).*

⁶⁶⁻⁶⁶ *Kitas perskaičymo variantas: włoka podła, włoka podła, woły, klacz.*

⁶⁷ *C: Dopkowicz.*

⁶⁸⁻⁶⁸ *C: włoka podła, woły, klacz.*

⁶⁹ *Rankr. praleistas 13 valakas.*

Wies Rutokumpie⁷⁰. W tej wsi trzypolnych gruntu podłego włok 8, prostymi scianami w granicach kopce osypano. Pierwsza poboczna od gruntu panow Syrpuciuw, druga od Iana Mickowicza, po koncu pierwsza od ziemi || [920] Kuprelewiczow⁷¹ po ruczay Dowpoleszy, druga w koncu od ziemi pana Mikołaiia Radziwiła, i(ego) m(o)sci woiewody wilenskiego. W zascianku od Iana Mackiewicza taz wies lasu podłego 1½ włoki ma, to im na drwa dano.

1. Michno Szedkowicz, włoka podła, woły, klacz.
2. Mikołay Prąckowicz⁷², włoka podła, woły, klacz.
3. Stanis Ryndewicz, włoka podła, woły, klacz.
4. Piotr Mozeykiszkis, włoka podła, woły, klacz.
5. Ias Czoberak⁷³, włoka podła, woły, klacz.
- 6.–8. Pusta włoka podła.

Wies Perkalys⁷⁴. Puste włoki nad iezierem Perkałem⁷⁵ trzypolnych gruntu wymierzono włok 5 prostymi scianami w granicach kopce osypano. Pierwsza sciana poboczna od ziemi pana Mikołaiia Radziwiła woiewody wilenskiego, druga poboczna od ziemi Iana Mickowicza, po koncu pierwsza od ieziora Perkała, druga ode wsi Niewierow.

- 1.–5. Włoka podła.

Wies Narcyzszki. W Narcyzszkach wymierzono lasu trzypolnych gruntu podłego włok 10 w koncowych granicach. Pierwsza od lasu panow Syrpuciuw, druga od Matuszewiczow y od drogi owantskiej, trzecia ode || [921] wsi Gielagolcow, czwarta sciana od Niewierow. Te 10 włok lasu wziął Mikołay Ławrynowicz na rozrobienie, do pięciu lat wolności iemu dano. A iak wolność pięciu lat wysiedzi, tedy czynsz y inne wszystkie powinności, iako y z inszych włok, do skarbu I(ego) Kr(olewskiego) M(os)ci ma bydz płacono. ⁷⁶Pierwsza poboczna od miasta bolnickiego, druga od ziemi panow Syrpuciuw, koncem pierwsza od ieziora Ołowsza, druga od drogi oniksztańskiej gruntu podłego⁷⁶.

Wies Zywiniance⁷⁷. W tej wsi trzypolnych włok gruntu podłego 12, prostymi scianami w koncowych granicach. Pierwsza sciana poboczna od Kmity y od Mickowiczow, przy tej scienie lasu y sianozętek ta wies na wypust y na drwa ma 1½

⁷⁰ Rūtėnai – Molėtų r., Balninkų sen. Taip pat žr. p. 919, 938, 940 (Rutokoncy).

⁷¹ C: Krzyżelawiczow [?].

⁷² C: Prąckowicz.

⁷³ C: Czobotar.

⁷⁴ Juodpurviai – kaimas Molėtų r., Balninkų sen.

⁷⁵ Perkalys ir Kriogžlys – ežerai Molėtų r.

⁷⁶⁻⁷⁶ Pagal valakų ribas turėtų būti prie Alaušo ežero ir Balninkų miestelio (застенок Авзолуви, 1842 m.). Prieš tai aprašyti Narčyškių k. valakai yra visai kitoje vietoje: turėtų būti dab. Balninkų sen. Valių, Vanaginės, Pabarų, Aklušės k. ribose.

⁷⁷ Žyvinėnai – kaimas Ukmergės r., Želvos sen. Taip pat žr. p. 921, 932 (zwinianskie włoki).

włoki gruntu podłego. Druga poboczna od ziemi pana Matiasza Giedroycia y od ziemi Adama, woyna, przy tey scienie ma w granicach kopcowych lasu na budowanie włók 3. Po koncu pierwsza sciana od Giedroyciow, Mickowiczow, druga od Giedroycia, tamze kopce przy ziemiach ludzi plebana niemenczynskiego⁷⁸. Lasu ku dworowi I(ego) Kr(olewskiej) M(os)ci zostawionego włók 10.

1. Bołysz Rymszewicz, włoka podła, woły, klacz.
2. Stas Spekwilowicz, włoka podła, woły, klacz.
3. Niemon Budewicz, || [922] włoka podła, woły, klacz.
4. Ierzy Budewicz, włoka podła, woły, klacz.
5. Stanisław Naruszewicz, włoka podła, woły, klacz.
6. Bartosz Ianowicz, Ian a Piotr Martinowicz, Piotr Narkowicz, włoka podła, woły, klacz.

⁷⁹Ierzy Macieiewicz. 7. Włoka podła. ⁻⁷⁹

8.–11. Włoka podła.

⁷⁹-12. Włoka podła. Petkiel Iankowicz. ⁻⁷⁹

Wies Skrobuły⁸⁰. W tey wsi trzypolnych gruntu podłego włók 5, prostymi scianami w granicach kopcowych. Pierwsza poboczna sciana od ziemi boiarzyna hospodarskiego Giedroycia Ierzego Abramowicza y Kierkuza⁸¹, drugim bokiem od ziemi ludzi metropolskich Tremowiczow⁸², po koncu pierwsza od ziemi xiędza biskupa wilenskiego⁸³ y xiędza Dubrowickiego, druga po koncu od drogi wilenskiej.

[1]. Bartłomiej Skrobul, włoka podła, woły, klacz.

2. Tenze Bartłomiej teraznieyszego roku nowo wzioł, woły, klacz.

4.⁸⁴Adam Ianowicz, włoka podła, woły, klacz.

[5]. Ienis Ioriewicz a Marko Piotrowicz, włoka podła, woły, klacz.

Wies Sebuny⁸⁵. W tey wsi trzypolnych włók gruntu podłego 10, prostymi scianami w koncowych granicach. Pierwsza poboczna sciana dwuch pol ode wsi inturskich⁸⁶ ludzi, druga poboczna od ludzi niemonczynskich⁸⁷. Tam, przy tey scienie, || [923] lasu na drwa maią morgow 10. Po koncu pierwsza sciana od ieziora Sesada⁸⁸, a druga od

⁷⁸ *Nemenčinės klebonas Motiejus Marcinavičius (1554) (žr. Lietuvos katalikų dvasininkai, p. 310, nr. 1807).*

⁷⁹⁻⁷⁹ *Taip rankr.*

⁸⁰ *Skrebuliai – kaimas Molėtų r., Giedraičių sen. Taip pat žr. p. 922, 932, 933 (skrobulewskie włoki).*

⁸¹ *Istorijos archyvas, stulp. 74, 75 (1554 m.): „Kierkuz; Kierkus Baltromei“.*

⁸² *Padvarys – kaimas Molėtų r., Giedraičių sen.*

⁸³ *Vilniaus vyskupas Paulius Algimantas Alšėniškis (1536–1555) (žr. Lietuvos katalikų dvasininkai, p. 320–322, nr. 1877).*

⁸⁴ *Taip rankr., praleistas trečias valakas.*

⁸⁵ *Toliejai – kaimas Molėtų r., Čiulėnų sen.*

⁸⁶ *Inturkė – kaimas Molėtų r., sen. centras.*

⁸⁷ *Nemenčinės seniūnija (1554); dab. Nemenčinė – miestas Vilniaus r.*

⁸⁸ *Susiedas – ežeras Molėtų r.*

ludzi pana Pawła Giedroycia, ciwuna wilenskiego. Trzeciego pola pierwsza poboczna od izejora Sesuda⁸⁸, druga od ziemi pana Pawła Giedroycia, ciwuna wilenskiego y po koncu od ziemi pana Pawła Giedroycia. Tam, przy boku, podle pana Pawłowej ziemi, w zascianku w granicach kopcowych pola podłego morgow 18.

1. Mikołay, Miskołosz, Bołtasz Macieiewicz, włoka podła, woły, klacz.
2. Tych Macieiewiczow, włoka podła, woły, klacz.
3. Ierzy Seybut, włoka podła, woły, klacz.
4. Tegoz Ierzego, włoka podła, woły, klacz.
5. Ławryn Iakubowicz, włoka podła, woły, klacz.
- 6.–10. Włoka podła.

Wies Minuteny⁸⁹. W tey wsi trzypolnych gruntu podłego włok 2 morgow 20 prostymi scianami w granicach kopcowych. Pierwsza poboczna od ziemi pana Pawła Giedroycia, ciwuna wilenskiego, druga poboczna od ziemi biskupa wilen(skieg)o, y ludzi metropolnych y od ludzi plebana pobocznego⁹⁰, po koncu pierwsza sciana od izejora Wirinita⁹¹, a druga od ziemi pana Kmity.

1. Narko Iankowicz, włoka || [924] podła, woły, klacz.
2. Stanel Radiwiłowicz⁹², włoka podła, woły, klacz.

Te 20 morgow ciz ludzie przyjęli.

Wies Monwiliszki⁹³. W tey wsi trzypolnych gruntu podłego włok 7 prostymi scianami kopce osypano. Pierwsza poboczna sciana od ziemi xiędza Dubrowickiego y od Kmitycza, druga poboczna od ziemi metropolnych, po koncu pierwsza od izejora Zelwa⁹⁴ przy rzece Surezy⁹⁵, druga po koncu od ziemi xiędza biskupa wilenskiego.

1. Pusta włoka podła.
2. Stanel ⁹⁶a Zair Onwiniszki⁹⁶, włoka podła.
- 3.–7. Włoka podła.

Wies Mertyny⁹⁷. W tey wsi trzypolnych gruntu włok 8 prostymi scianami w granicach kopce osypano. Pierwsza poboczna sciana ode wsi ludzi plebana poboyskiego, a druga poboczna ode wsi ludzi lingmianskich⁹⁸ y od ludzi tychze plebanskich,

⁸⁹ Čiulėnai – kaimas Molėtų r., sen. centras.

⁹⁰ B: poboyskiego [I]. Pabaiskas – miestelis Ukmergės r., sen. centras. Taip pat žr. p. 923, 924, 928.

⁹¹ Virintai – ežeras Molėtų r.

⁹² C: Radziwiłowicz.

⁹³ C: Monwiniszki. Gudeliai – kaimas Molėtų r., Suginėčių sen.

⁹⁴ Želvos – ežeras Molėtų r.

⁹⁵ Suraižos upelis įteka į Želvos ež.

⁹⁶⁻⁹⁶ Taip rankr. tūrėtų būti Monwiniszki.

⁹⁷ Spiečiūnai ir Šileikėnai – kaimai Molėtų r., Suginėčių sen.

⁹⁸ Linkmenų seniūnija (1554 m); dab. Linkmenys – kaimas Ignalinos r., sen. centras.

po koncu pierwsza od rzeki Wiriniety⁹⁹, druga od ludzi pana wojewody trockiego¹⁰⁰ skudylskich¹⁰¹. Także przy tym kopce od ludzi lingmianskich w zascianku lasu y polka po trosię maią na drwa morgow 17 podłych. Po drugiej stronie tegoz kopca włok przy ziemiach pana wojewody trockiego lasu morgow 10 podłych.

¹⁰²-1. Pusta włoka podła, woły, klacz¹⁰². || [925]

2. Ianuszko Stecewicz, włoka podła, woły, klacz.

3. Stasiel Ianowicz, włoka podła, woły, klacz.

4. Bortko Szyłykiewicz z bracią, włoka podła, woły, klacz.

5. Tych Szyłykiewiczow, włoka podła, woły, klacz.

6. Ierzy Merkan z bracią, włoka podła, woły, klacz.

7. Pusta włoka.

8. Pusta włoka podła.

Ziemia Marwidyszka pusta między ziemiami pana Pawła Giedroycia na trzech miejscach pola z lasem ¹⁰³y z sianożęcią¹⁰³ 1½ włoki. Tę ziemię trzyma Matiasz Bezruczko, mąż Owsiukowej, płaci z niej 40 groszy.

Wies Naruszy¹⁰⁴, merniany [?]. W tej wsi trzypolnych gruntu podłego włok 6 prostymi scianami w kopcowych granicach. Pierwsza poboczna y druga poboczna od ziemi panow Syrpuciuow, pierwsza po koncu od izejora Giłuz¹⁰⁵, druga od ziemi pana Mateusza Giedroycia. Za izejorem Giłuzem dyrwan stary pola nikczemnego zależały morgow 8. To im na wygon tego lasu dano.

1. Pusta włoka podła.

2. Iakub Naruszewicz, włoka podła, woły, klacz.

3. Piotr Naruszewicz, włoka podła, woły, klacz.

4.–6. Włoka podła.

Człowiek bolnicki Bucz synow szesc ma, sam ieden we wsi niedaleko Owanty zycie między || [926] ziemiami Matusza y między Kleytynym człowiekiem. Iemu trzecia część ziemi a pola y sianożęci gruntu podłego włoka, lasu morgow 20.

¹⁰⁷Na drugim miejscu, niedaleko stodoły¹⁰⁶ pana Matusza Giedroycia, dwóch ludzi bolnickich, między ludźmi pana Matuszowemi y między Kozyczynami ziemia ich, na roznych miejscach zmorgowano: Gryg Mikszewicz pola y lasu y sianożęci na dwudziestu y czterech miejscach pola y z sianożęcią morgow 26 podłych, a

⁹⁹ *Virinta – upė, kairysis Šventosios intakas.*

¹⁰⁰ *Mikołaj Radziwiłł „Rudy“ (1550–1566) (źr. Urzędnicy Wielkiego księstwa litewskiego, t. 2, p. 228, nr. 1425).*

¹⁰¹ *Skudutiškis – kaimas Molėtų r., Suginėių sen.*

¹⁰²⁻¹⁰² *Taip rankr.*

¹⁰³⁻¹⁰³ **C:** y sianożęciami na trzech miejscach.

¹⁰⁴ *Narušiškis – kaimas Molėtų r., Balninkų sen.*

¹⁰⁵ *Gilužis – ežeras Molėtų r., Balninkų sen. Taip pat źr. p. 925, 935.*

¹⁰⁶ **B:** stodoły; **C:** Słoboda.

lasu morgow 17; powinnowatemu iego, Iakub Butewicz albo Macowicz. Ziemi pod nimi y z tą pustowszczyzną, co za Cesarką rzeką, pola y z sianozęciami na roznych miejscach włoka podła, morgow 5. Lasu maią morgow 20 podłego¹⁰⁷.

Ziemi Rutyszkiey¹⁰⁸ nad rzeką Cesarką włok 3 gruntu podłego prostymi scianami w kopcowych granicach. Pierwsza poboczna od ziemi boiarzyna hospodarskiego Marcina Ioriewicza Giedroycia, druga poboczna od ziemi panow Syrupciow, po koncu pierwsza od rzeki Cesarki, druga od ziemi Marcina Ioriewicza. Pierwsza, wtora, trzecia.

Wies Moguły¹⁰⁹. W tey wsi trzypolnych gruntu podłego włok 8 prostymi scianami. Pierwsza poboczna od ziemi pana Mikołaiia, i(ego)m(osci) p(ana) Ianowicza Radziwiła, woiewody || [927] wilenskiego, druga od ziemi boiarki a krolewskiej Dowborowey, po koncu pierwsza sciana od ieziora Mokes, druga sciana od teyze Dowborowey.

Marcin Romanowicz a Piotr Ianowicz, włoka podła, nowo przyięli, z tey przyiętey włoki powinni będą czynszu płacic y tłoki słuzyc w roku [15]55.

Wies pomuszency Woysznarowicz. W tey wsi trzypolnych gruntu sredniego włok 9 w koncowych granicach prostymi scianami. Pierwsza poboczna od boiar I(ego) Kr(olewskiej) M(os)ci Prozorow, druga poboczna od Ianowey Augustynowey y od boiar Wodorackiego, po koncu pierwsze od rzeki Muszy¹¹⁰, druga po koncu od ziemian wilkomierskich.

1. Roman Wileykowicz, włoka srednia, woły, klacz.
2. Maciey Ioriewicz, włoka srednia, woły, klacz.
3. Bałtusz, pomocnicy, trzyey ich, włoka srednia, woły, klacz.
4. Roman Wileykowicz nowo przyioł, włoka srednia, woły, klacz.
5. Bartko, włoka srednia, woły, klacz.
6. Sorgu Staniewicz, włoka srednia, woły, klacz.
- 111-7. Ierzy Staniewicz, włoka srednia, woły, klacz¹¹¹.
8. Słuszka Notkowicz, włoka srednia, woły, klacz.
9. Ioszko Monkowicz nowo przyioł, włoka srednia.

Wies || [928] **Dowdy, Krynochy y Pruczyny** za rzeką Musą¹¹². W tey wsi trzypolnych gruntu włok 18 prostymi scianami w kopcowych granicach. Pierwsza poboczna od ziemi Hołubickiego, druga od boiar wilkomierskich, Ianowey Augustynowicza a Bartłomieia Mikołaiowicza, po koncu pierwsza od rzeki Musy, druga

¹⁰⁷ *Neaiški teksto vieta; galimi kiti skyrybos variantai.*

¹⁰⁸ *Rutiškiai – kaimas Ukmergės r., Želvos sen. Taip pat žr. p. 926, 937.*

¹⁰⁹ *Magulė – viensėdis Ukmergės r., Želvos sen.*

¹¹⁰ *Mūšia – Šventosios dešėnysis intakas. Taip pat žr. p. 927, 928, 941, 942.*

¹¹¹⁻¹¹¹ *C: nėra.*

¹¹² *C: Muszą, Muszy.*

od ziemi towianskich¹¹³ pana Iana Komaiewskiego y od ziemi pana Iana Płomanskiego¹¹⁴, tamze kopce. Lasu y sianożęci maią¹¹⁵ na drwa y na wygon włok 3 podłych. Trzeciego pola ich pierwsze poboczne od ziemi Prozorow, druga poboczna od Hołubickiego, po koncu pierwsza od rzeki Musy, druga od drogi x(ę)dza Pawła, kanonika zmuydzkiego, altaryi iego poboyskiej y od Prozorow. Tamze pewney ziemi lasu nikczemnego włoka podła.

1. Iakub Mikołaiewicz, włoka podła, nowo przyioł.
2. Ias Ioriewicz z braciennikami nowo przyioł, włoka podła, woły, klacz.
3. Ławryn Towgidynowicz z synmi, z bratem Grzegorzem, włoka podła, woły, klacz.
4. Tychze Tewdyginowiczow z synami włoka podła, woły, klacz.
5. Hrehory Towdyginowicz, włoka podła, woły, klacz.
6. Ianuszko Iechnowicz nowo przyioł, włoka podła, woły, klacz.
7. Pusta włoka.
8. Roman a Mikołay Woytko || [929] Bochdanowiczowie¹¹⁶, włoka podła, woły, klacz.
9. Ciz Bochdanowiczowie¹¹⁶, włoka podła, woły, klacz.
10. Ian a Maciey Baniul Ioszkowiczowie, włoka podła, woły, klacz.
11. Ias Ioriewicz z pasierbami swoimi, włoka podła, woły, klacz.
12. Tenze Ias z pasierbami, włoka podła, ¹¹⁷woł y klacza¹¹⁷[?].
13. Staylo a Stas Iakowiczowie, włoka podła, woły, klacz.
14. Ianuszko a Maciey Iochnowiczowie, włoka podła, woły, klacz.
15. Ławryn Mondywikowicz z synami, włoka podła, woły, klacz.
16. Tenze Ławryn, włoka podła, woły, klacz.
17. Stemaszko Towdyginowicz¹¹⁸, włoka podła, woły, klacz.
18. Maciey, włoka podła, woły, klacz.

Ludzie Obelscy¹¹⁹. Ziemię ich morgowano. Pan Ianowicz y z synami, włoka morgowana podła, woły, klacz. Stasiel, morgow 10 podłych. Bartłomiej Staszewicz¹²⁰, morgow 22 gruntu podłego, woły, klacz. Bok Staniewicz, włoka podła, woły, klacz.

¹¹³ *Taujėnai – miestelis Ukmergės r., sen. centras.*

¹¹⁴ *C: Płonianskiego.*

¹¹⁵ *C: nėra.*

¹¹⁶ *C: Bohdanowiczowie.*

¹¹⁷⁻¹¹⁷ *Galimas kitas perskaitymas woły, klacza.*

¹¹⁸ *C: Towtyginowicz.*

¹¹⁹ *Obeliai – kaimas Ukmergės r., Pivonijos sen.*

¹²⁰ *C: Stasiewicz.*

Wies Pokircy. W tey wsi Pokircach trzypolnych gruntu podłego włok 15 w kopcowych granicach prostymi scianami. Pierwsza poboczna od rzeki Abeli¹²¹, druga poboczna od ludzi krolewskich wilkomierskich, po koncu pierwszym od rzeki Orwisty¹²² y Wewirsy¹²³, a drugim koncem || [930] od drogi wilenskiej. Teyze na drwa y na wygony mają w granicach kopcowych lasu y polka w Polunach miedzy ludzmi pana Kiszki y miedzy pani Kiszgayłowej¹²⁴ włoki 2 podle.

1. Bok Petraszewicz z synami, włoka podła, woły, klacz.
2. Marko Andrzej Bogdanowiczowie¹²⁵ włoka podła, woły, klacz.
3. Stas Ianowicz a Maciey Piotrowicz, włoka podła, woły, klacz.
4. Pietko Olechnowicz z zięciem Grycem, włoka podła, woły, klacz.
5. Kontrym y z synami, włoka podła, woły, klacz.
6. Mac a Bochdan Martynowiczowie, włoka, woły, klacz.
7. Iakub Martynowicz y z synmi, włoka podła, woły, klacz.
8. Ianuszko Pietkiewicz z synmi, włoka podła, woły, klacz.
9. Iuchno Iodkowicz y z synmi, włoka podła, woły, klacz.

[10.] Pan Pietraszewicz, włoka podła, woły, klacz.

11. Paweł Buczewicz a Mac Olechnowicz, włoka podła, woły, klacz.

12. Dowbor z synmi, włoka podła, woły, klacz.

13. Iuchno Pietkiewicz y z zięciem Marcinem, włoka podła.

¹²⁷-14. Piotr Ianowicz a Piotr [?]. Pod Szatami¹²⁶ [?] ziemi poddanego I(ego) Kr(olewskiej) M(os)ci Pawła Butowicza, iuz po pomierze znaleziono, co było zagrodzono miedzy ludzmi Macieia Bartkowicza, na dziesięciu mieyscach włoka podła lasu || [931] y sianozęci¹²⁷.

Wies Poiody¹²⁸. Niekrasz z pomocnikami zyię od Bolnik we dwunastu milach miedzy ludzmi Matysa Bortkowicza y z siestrzencami w Upicie, wołow dwoie y klacze mają, ziemię pod nim wymorgowano pola z sianozęcią gruntu podłego włok 2, lasu podłego włoka.

Ziemi xiążęcych y panskich, y ziemianskich, ktore we włoki bolnickie ku pozytkowi I(ego) Kr(olewskiej) M(os)ci pomiarą wzięto, za to iest słuszna odmiana kazdemu uczyniona ziemiami poddanych I(ego) Kr(olewskiej) M(os)ci bolnickich.

Naprzod. Koło dworu bolnickiego w paszni krolewskiej y w miasteczku bolnickim ogrody do tego we włokach mieyskich y w inszych wsiach, cokolwiek było

¹²¹ *Obelis – upė, Nevėžio kairysis intakas.*

¹²² *Arvystas – upė, Obelies upės kairysis intakas.*

¹²³ *C: Wewirzy.*

¹²⁴ *C: Kieszgayłowej.*

¹²⁵ *C: Bohdanowiczowie.*

¹²⁶ *B: Podszatami; C: Podszatami. Pašetė – kaimas Šėtos sen. arba Šėta – miestelis Kėdainių r.*

¹²⁷ *Taip rankr., nėra penkiolikto valako; galimi kiti perskaitymo variantai.*

¹²⁸ *Pajuodžiai – kaimas Panevėžio r., Velžio sen.*

ziemi xiędza Dubrowickiego y poddanych iego we szrodku wmieszało się, ktore włoki wymierzając odmienic nie mógł, iako sumięzne, te wszytkie ku pozytkowi I(ego) Kr(olewskiej) M(os)ci pomiarą we włoki wzięto – to iest wzięta ziemia xiędza Dubrowickiego, iako urzędnik iego szysalski¹²⁹ y z tymi bolniczanami y poddanemi iego wywodzili.

Naprzod. Na czym gumno stało y z ogrodem, gdzie baba stara mieszkała, obapol drogi wilenskiej, y pola dwornej paszni, y z sianozęciami, z lasem, włoka 1 morgow 10. Ogrodow w miescie bolnickim pol zmorgowano morgow 2 prętow 25. K temu ziemia iego mieyska y iego || [932] pustowszczyzny dworne, y dwuch poddanych ziemi z lasem y z sianozęciami, wszytkiego co było we włoki tey wsi koło Bolnik niedaleko wzięto, pomierzono y z dworną ziemią summą wszytkiego ziemi iest włok 13 tu blisko Bolnik. Do tego we włoki Nakuszowey¹³⁰ wsi wzięta iest ziemia iego pusta Rumekowszczyzna¹³¹ morgow 6 polnych prętow 15.

Po wtore. Druga ziemia pustowska Minialyszka¹³² we włoki wsi Seybuciuw wzięta iest na cztyrnastu mieyscach włoka morgow 17. Trzecia pustowczyzna we włoki zwinianskie¹³³ wzięta na szesnastu mieyscach morgow 9. To iest wszytkiey ziemi xiędza Dubrowickiego we włoki I(ego) Kr(olewskiej) M(os)ci wzięto włok 15 morgow 2½ pol, lasow y sianozęci na stu mieyscach rozno. Za to dano iest xiędzu Dubrowickiemu odmiana ziemi I(ego) Kr(olewskiej) M(os)ci na czterech mieyscach. W pierwszym mieyscu we trzech polach przy ziemi¹³⁴ pana wojewody i(ego)m(osci) pana wojewody wilenskiego zmuydeckiego dworu¹³⁴, pola, lasu y z sianozęcią włok 13. Na drugim mieyscu ziemia Staszela Naruszewicza w Łowmianach xiędzu Dubrowickiemu odmiana włoka morgow 10 miedzy iegoz ludzmi. Trzecia ziemia Kutkiszka miedzy iego ludzmi Sugintami¹³⁵ włoka. Na czwartym mieyscu ziemia Mozlakiewiczza o miedzę z ludzmi xiędza Dubrowickiego Undrowicz niedaleko Skraboła włoka morgow 10. To iest tymi || [933] ziemiami xiędzu Dubrowickiemu zupełna odmiana uczyniona y nad iego ziemi iemu dla iego lepszego gruntu oddana iemu iest włoka, morgow 20 – to iest dano iemu w odmianę za 15 włok iest ziemi z ziemiami I(ego) Kr(olewskiej) M(os)ci włok 16 morgow 20.

We włoki skrobulewskie wzięta ziemia xiędza biskupa i(ego)m(o)sci wilenskiego pusta Soydzyszka¹³⁶ na dwuch mieyscach pola y sianozęcią z lasem morgow 6 prętow 6, grunt podły. Za to i(ego)m(o)sci dana iest odmiana na dwuch mieyscach: na

¹²⁹ *Šešuoliai; Šešuolių pareigūnas.*

¹³⁰ *Taip rankr. B: Naruszowey [!].*

¹³¹ *C: Rymukowszczyzna.*

¹³² *C: Miniatska.*

¹³³ *Nuorašo D pradžia.*

¹³⁴⁻¹³⁴ *Taip rank. C: przy ziemi pana wojewody wilenskiego zmuydeckiego dworu.*

¹³⁵ *Suginčiai – kaimas Molėtų r., sen. centras.*

¹³⁶ *D: Skudzyszka.*

pierwszym nowina pole przy ziemi boiarzyna i(ego)m(o)sci Staszkowego morgow 3 prętow 5; na drugim mieyscu podle jeziora Mola [?] pola morg prętow 20.

We włoki miasta bolnickiego y w odmianę panom Syrpuciom y panu Maczkowiczowi wzięto iest [w] i(ego)m(o)sci pana Mikołaiia Ianowicza Radziwiłła woiewody wilenskiego boiarzyna i(ego)m(o)sci Okolskiego y ludzi i(ego)m(os)ci Ludkowiczow¹³⁷, ktory temu Okolskiemu służył[i], pola y z sieliszczami w ogrodoy ich z pognoiami, z sianozęciami, z lasy, niczego im koło Bolnik nie zostawuiąc, włoki 4½ na dziewiętnastu mieyscach dwornych Okolskich ziem; panom Syrpuciom na iedynastu mieyscach morgow 10, Ianowi Mickowiczowi na szesciu mieyscach pola, sianozęci z lasem włoka. Za to dana i(ego)m(osci) panu woiewodzie || [934] odmiana na dwuch mieyscach: na pierwszym Skiewteryszki¹³⁸ Urłokiewszczyzna¹³⁹ nad Osiem¹⁴⁰ jeziorem włok 5 – wszystko lasem, pola bardzo mało; na drugim mieyscu ziemi Stepukowszczyzna y lasow Niewierowskich koło dworca Okolskiego nad Szekszcziem¹⁴¹ jeziorem pola mało, ¹⁴²włok 4.

We włoki Gielegolskie y Ontomackie wzięto w ziemi¹⁴² pana woiewody wilenskiego człowieka i(ego)m(o)sci zmuysdeckiego na imie Ianela Miteiewicza na czternastu mieyscach włoki 2 morgow 17 prętow 17, grunt srzedni podły. Za to i(ego)m(o)sci dana iest odmiana ziemiami I(ego) Kr(olewskiy) M(os)ci bolnickiemi w Tropiach¹⁴³ przy ziemiach pana woiewody: w iednym mieyscu włok 3 gruntu podłego we włoki Gielegolskie wzięto ziemi panow Syrpuciw dwuch służeb z sieliszczami, z ogrodami, na imie Motowa, a zaięli Iakubowicza z polmi, ¹⁴⁴z lasy, ze wszystkim na wszystkie y z sianozęciami¹⁴⁴ włoki 2 morgow 3 prętow 20 na dwudziestu y czterech mieyscach; na drugim mieyscu we włoki Martynowiczow wzięto iest ziemi człowieka panow Syrpuciw Ławryna Ianowicza z sieliszczem, z ogrodami, ze wszystkim co było pola, lasu y sianozęci, włoka, morgow 14 na dwudziestu y na dwuch || [935] mieyscach; na trzecim [mieyscu] w Tropiach ziemia człowieka ich Piotra Omelianowicza i(ego)m(o)sci panu woiewodzie wilenskiemu y xiędzu Dubrowickiemu odmianę między ziemiami I(ego) Kr(olewskiy) M(os)ci dano sieliszczę iego z ogrodami, z polmi, z lasami, z sianozęciami na trzydziestu y iednym mieyscu włoka, morg 1, prętow 23. Summa ziemi tych czterech poddanych włok 4 ¹⁴⁵morgow 19 prętow 13¹⁴⁵.

¹³⁷ **D:** Ludkiewiczow.

¹³⁸ *Krūmiškiai – kaimas Molėtų r., Balninkų sen. Taip pat žr. p. 934, 939, 940.*

¹³⁹ **D:** Orłowczyzna.

¹⁴⁰ *Asys – dab. Krūmiškių ežeras Molėtų r. Taip pat žr. p. 934, 940.*

¹⁴¹ *Šiekštelis – ežeras Molėtų r.*

¹⁴²⁻¹⁴² **D:** nėra.

¹⁴³ *Traupis – kaimas Ukmergės r., Žemaitkiemio sen. Taip pat žr. p. 934, 935, 938.*

¹⁴⁴⁻¹⁴⁴ **D:** nėra.

¹⁴⁵⁻¹⁴⁵ **D:** prentow 19 prencikow 13 [!].

Za te ziemi dana iest panom Syrpuciom odmiana ziemiami I(ego) Kr(olewskiej) M(os)ci bolnickimi koło dwora ich Girsteykiszkiego¹⁴⁶. Na pierwszym mieyscu podle stodoły¹⁴⁷, karczmy ich, za wielką drogą pola z lasem y sianozęcią Monwiliszki, co Narusz z Buszom¹⁴⁸ trzymali, morgow 20 polnych. K temu za dworom ich nad ieziozem Giłuzem y nad Romotem¹⁴⁹ kupli Naruszowey pola z sianozęciami, z lasem, gruntu podłego Monwiliszki y Grzelieszniszki¹⁵⁰ na dziewięciu mieyscach włok 3 morgow 20 – połowica gruntu podłego a połowica złęgo prawie. K temu ieszcze im przydano ziemi ludzi Okolskiego dworca między ziemiami pana Matuszowemi y między Koziezyncami¹⁵¹ ziemi Gryga Narutowszczyzny pustey ziemi, a drugiey ziemi Bolewszczyzny Ianowszczyzny y Stasielewszczyzny Macowiczow¹⁵² || [936] – tych ziemi na osmnastu mieyscach morgow 28, to iest 8 [?]. Summa oddaney ziemi włok 5 morgow 8, nadano nad ich ziemię więcey morgow 18 prętow 17 podlejszego gruntu za ich lepszy.

We włoki ontokolskie wzięto¹⁵³ ziemi panow Syrpuciw paszni dworney dworca ich¹⁵³ Giermaniskiego na trzech mieyscach morgow 4 prętow 17. W tez włoki ontogolskie wzięto ziemi ludzi ich, p(anow) Syrpuciw: ziemi Bonula Rynkowicza na czterech mieyscach morgow 3 prętow 12½; drugiego człowieka Macieia Augowicza z sieliszczem, z ogrodami, wszytkiey ziemi iego włoka 1 morgow 14 prętow 6; ziemi¹⁵⁴ Zuklewskie, Petrowicze¹⁵⁴ y Iaksztowe morgow 17 prętow 8 na dziesięciu mieyscach. Pustey ziemi panow Syrpuciw Zodeykiszki y Delbiszki na dwudziestu mieyscach morgow 8 prętow 20. Summa tych ziemi we włokach ontogolskich włoki 2 morgow 18 prętow 3. Za to dana im odmiana ziemiami I(ego) Kr(olewskiej) M(os)ci poddanych bolnickich teyze wsi Ontogolcow na pięciu mieyscach włoka na drugiey stronie ieziora; dana iest onemu ziemi poddanych krolewskich Ierzego a Morka Krolewiczow y sianozęci y pola boiarzyna i(ego)m(osci) pana woiewody wilenskiego Stanisława Okolskiego. Wszytkiey tey ziemi || [937] pola, lasu z sianozęciami koło oniksztańskiey drogi włoka, morgow 28 – summa oddana włok 2 morgow 28. Summa ziemi I(ego) Kr(olewskiej) M(os)ci przenosi więcey nad ich ziemię, nadano morgow 11 polnych gruntu za ich lepszy naprawiony grunt y za ogrody, y za sieliszcza ich.

¹⁴⁶ *Girsteikiškis arba Girsteitiškis – kaimas Molėtų r., Balninkų sen.*

¹⁴⁷ **C:** Słobody.

¹⁴⁸ **C:** Brussom.

¹⁴⁹ *Ramošius – ežeras Molėtų r.*

¹⁵⁰ **B:** Grzelieszkiszki; **C:** Gnelieszniszki. *Geležninkai – kaimas Molėtų r., Čiulėnų sen.*

¹⁵¹ *Kitas užrašymo variantas* Kozyczynami.

¹⁵² *Istorijos archyvas, stulp. 75 (1554 m.):* „6. Niwa sianozęci między ziemiami Kozyczynemi y bolnickimi siola Maciewiczow.“

¹⁵³⁻¹⁵³ **D:** nėra.

¹⁵⁴⁻¹⁵⁴ **D:** Zublewska Mikity Petrowicza [!].

We włoki wsi Martynowicz wzięta ziemia Mikołaja Wodorackiego, na ktorej sługa jego Marcin Kusznerowitis mieszkał; sieliszcze jego z ogrodami, z polmi, lasu y sianożęci summa: włoki 2 morgow 20 prętow 3 na dwadziestu y na osmiu mieyscach. Za to dana iemu odmiana ziemiami poddanych krolewskich Koyra¹⁵⁵ Piotrowymi, Dołaminowymi¹⁵⁶ nad rzeką Płasztokę¹⁵⁷ za domem Stanisława Miednika sianożęci, lasu włoka morgow 3. Za rzeką Płasztoką teyze wsi¹⁵⁸ ziemiami y korowniską [?]¹⁵⁸ włoka, morgow 20.

We włoki wsi Iodkowicz y w Petumgnow¹⁵⁹ wzięta ziemia Marcina Ioriewicza Giedroycia lasu z przerobkami morgow 3. Za to dana iemu odmiana ziemiami tychze poddanych I(ego) Kr(olewskiej) M(o)sci Iodkowiczow w koncu włok tych, w zascianku, włoka, morgow 3, z małym sieliszczem Ierzego Staniewicza. W teze włoki Iodkowiczow y we włoki Rutyskie wzięto ziemi człowieka Wodoradckiego Meytowiczow pola z lasem włoka, morgow 20. Za to dana iest iemu odmiana ziemią poddanego I(ego) Kr(olewskiej) M(os)ci Ierzego Staniewicza y sieliszczem jego włoka, morgow 16. K temu ieszcze pod ich wrota sianożęć Butkiewiczow morg, nad Makami ieziozem || [938] ziemi dworzaninowey na trzech mieyscach morgow 3.

Ziemi xiędza Marcina plebana bolnickiego, co on sam y poddani jego trzymali w Tropiach, włok 6 morgow 24 pola z lasem y z sianożęciami. Te wszystkie jego ziemi dano w odmianę i(ego)m(osci) panu wojewodzie wilenskiemu y xiędzu Dubrowickiemu. Za to dana iest plebanowi odmiana ziemiami I(ego) Kr(olewskiej) M(os)ci w Koyranach¹⁶⁰ y w Nasenach¹⁶¹ przy jego ziemiach włok 8 pola z lasem y z sianożęciami. A co było prudyszczey y ziemi Fiedora Olęckiego¹⁶² wmieszały się między ziemiami Koyranskimi, te we włoki y w pomiarę wzięte morgow 10 prętow 10. Za to dana iest iemu odmiana ziemiami tychze Koyran w zascianku we włoki wsi Rutenkoncow¹⁶³.

Wzięto iest ziemi Ierzego Dobkowicza na trzech mieyscach lasu y sianożęci morgow 22, we włoki Ontagolcow sianożęci morgow 2 prętow 19. Za to dana iemu odmiana ziemiami I(ego) Kr(olewskiej) M(osc)i Ontołowszow¹⁶⁴ nad ieziozem Borodanom¹⁶⁵ y w Maniatyszkach pola z lasem na trzech mieyscach morgow 15 za

¹⁵⁵ *Galimas perskaitymo variantas* Koyra[nskich].

¹⁵⁶ **B:** Dołamanowemi; **C:** dołami nowymi; **D:** Dłominowymi.

¹⁵⁷ *Plaštaka – upė, Siesarties dešinysis intakas.*

¹⁵⁸⁻¹⁵⁸ **D:** ziemi krolewskiskiej [!].

¹⁵⁹ **D:** Petumianach [!].

¹⁶⁰ *Kairionys – kaimas Molėtų r., Luokesos sen.*

¹⁶¹ *Nosėnai – kaimas Molėtų r., Videniškių sen.*

¹⁶² **C:** Neckiego.

¹⁶³ **C:** Ruteikoncow.

¹⁶⁴ **D:** Antokolcow [!].

¹⁶⁵ **D:** Bowdanem. *Baldonas – ežeras Anykščių r.*

drogą oniksztańską. Za to morgow 10 we włoki bolnickie wzięta ziemia Mikołaja Wodorackiego na imie Korowkiszka¹⁶⁶ pola z lasem z sianozęcią morgow 22. K temu we włoki wsi Iodkowiczow nad ieziorem Makami wziętej ziemi iest kupioney Zeymiszki morgi 2, we włoki || [939] Petumianow kupioney ziemi iego Zeymiszki wzięto morgow 3. To iest summa ziemi we włokach morgow 19 prętow 15. K temu ieszcze ludzi iego Moldewiczow w koncu włok Iodkowiczow lasu [wzięto] morgow 7. Za to iemu iest odmiana ziemiami krolewskimi na jednym mieyscu ¹⁶⁷dwuch ziemi pustych Olechnowszczyzna¹⁶⁷ miedzy iego ludzmi morgow 26. Gumiennikowey bolnickiego gumiennika morgow 2 nad rzeką Cesarką, sianozęc Kildyszewicz y Strzecowszczyzny¹⁶⁸ prętow 15; druga ich sianozęc nad krynicą¹⁶⁹ morg; sianozęci mieszczan bolnickich nad rzeką Cesarką Kazakowiczow Haneiowey¹⁷⁰ woytowey morgow ¹⁷¹4. Tymi ziemiami iemu zupelna odmiana¹⁷¹ uczyniona, dano iemu ziemi wszytkiey sum[m]y włoka morgi 4 prętow 15.

Ziemi ludzi pana Mikołaja Syrupucia Kibildziow¹⁷² we włoki wsi Ontołowszow wzięto ziemi pola, sianozęci, lasu z pognoiami y z ogrodami, y z sieliszczem iego, morgow 18 na piętnastu mieyscach. Za to iemu dano gruntu podleyszego na szesciu mieyscach morgow 26 ziemiami Ierzego Korolewicza y Dołomanowemi¹⁷³.

We włoki mieyskie wzięto Andrzeia Dobkowicza morgow 20. K temu Syrupuciw sianozęci morgow 2. W odmianę dana za to iemu odmiana ziemi pustey Skieuteryszki morgow 14, a prostey ziemi Iana Mickiewicza ziemi morgow 6 prętow 20 Andrzeiowi dano. We włoki ¹⁷⁴mieyskie wzięto || [940] ziemi Iana Mickowicza na trzynastu mieyscach¹⁷⁴ pol, lasow y sianozęci summa: włok 3 morgow 20 prętow 20. Za to iemu dana odmiana koło iego domu przed iego wrotami miedzy iego ziemiami ziemi mieszczanina bolnickiego Iana Szczerby pola, lasu y sianozęci na cztyrech mieyscach morgow 18. K temu za ieziorem Osm ziemi Skiewteryszkiej przy drodze Rutokoncow pola z lasem morgow 6. K temu ieszcze zascianek przy włokach Rutokoncow pola, lasu y sianozęci podle Kultrzydy¹⁷⁵ włoki 2½, po drugiey stronie Kulebrydy¹⁷⁵ sianozęc z lasem ziemi Skieuteryszkiej y Urtolewy morgow 13, przeszedszy drogą Rutokoncow ziemi Skiewteryszkiej pola z lasem z sianozęcią

¹⁶⁶ **D:** Korolowkiszki.

¹⁶⁷⁻¹⁶⁷ **D:** dwuch ziemi pustych Olechnowszczyzna y Petrolewczyzna [!].

¹⁶⁸ **D:** Strzewcowczyzny.

¹⁶⁹ **C:** nad Krymcę; **D:** nad krynicą [!].

¹⁷⁰ **D:** Stanaïowey.

¹⁷¹⁻¹⁷¹ **D:** nėra.

¹⁷² *Kibildžiai – kaimas Molėtų r., Balninkų sen.*

¹⁷³ **D:** Domanowemi.

¹⁷⁴⁻¹⁷⁴ **D:** nėra.

¹⁷⁵ *Kuliabrida – kaimas Molėtų r., Balninkų sen.*

morgow 10¹⁷⁶. K temu ieszczē ziemi i(ego)m(osci) pana woiewody wilenskiego, mie-dzy ziemiami panow Syrpuciuow na szesciu mieyscach pola z lasem y z sianozęcią włoka. To iest Ianowi Mickiewiczowi tymi ziemiami zupełna odmiana¹⁷⁷ uczyniona y ¹⁷⁸wyz iego ziemi nadano iemu włokę y morgow 9, bo u niego¹⁷⁸ grunt lepszy wziął; dano iemu odmianę siła [?] lasu podłego ¹⁷⁹y daleko od domu iego¹⁷⁹.

We włoki wsi Ontołowszow wzięta ziemia boiarzyna krolewskiego Stanisława Mikolaiewiczza Miernika¹⁸⁰ pola z pognoiami y z sieliszczem, y z ogrodami, poddanego iego, sianozęci y lasu na dziewięciu mieyscach włoka, morgow 14. Za to dana iemu odmiana || [941] ziemiami I(ego) Kr(olewskiej) M(osci) bolnickimi tey wsi Ontołowszow y z ziemią x(ią)dza Dubrowickiego pustą Woytkowszczyzną¹⁸¹, y z ziemią Michna Upnika, y z tym sieliszczem, na którym Upnik był osiadł, włoka, morgow 19, podlejszym gruntem, bo iego ziemia naprawiona, a krolewska nie naprawiona.

We włoki wsi Gipokiemskiej¹⁸² wzięto ziemi Iana Monkiewiczza na czterech mieyscach morgow 8. Za to dana iemu odmiana ziemiami krolewskimi Kildyszewymi y Strzelowszczyzną y xiędza Dubrowickiego ziemiami w zascianku włok na siedmiu mieyscach morgow 8.

We włoki Pomuskie wzięto ziemi Ierzego Wodorackiego y plebana siesickiego¹⁸³ na dwudziestu mieyscach włoka, morgow 26. Za to dano iemu odmiana ziemiami poddanych I(ego) Kr(olewskiej) M(osci) Weysznaraskimi w zascianku tych włok y ziemiami kupionemi Romana Witeykowicza, summa oddana: włoka, morgow 27.

K temu ieszczē za rzeką Musą z tychze ludzi Wodorackiego we włoki wsi Proczunow¹⁸⁴ wzięto ziemi ich na osmiu mieyscach morgow 12 prętow 18. Za to dana iemu odmiana ziemiami I(ego) Kr(olewskiej) M(osci) na trzech mieyscach morgow 12 prętow 18. ¹⁸⁵Za to dana iemu odmiana ziemiami I(ego) Kr(olewskiej) M(osci)¹⁸⁵.

K temu ktoremu ziemi poddani I(ego) Kr(olewskiej) M(osci) byli zataili ludzie Wodorackiego wyprowadzili y pokazali miedzy ziemiami swoimi. Naprzod ziemi Romana Witeykowicza, ktore kupił u Iorazyca, || [942] na dwunastu mieyscach

¹⁷⁶ **D:** 9.

¹⁷⁷ **C:** zamiana.

¹⁷⁸⁻¹⁷⁸ **D:** nawyż iego ziemi iemu włokę y morgow 9, bo od niego.

¹⁷⁹⁻¹⁷⁹ **C:** y dalekiego.

¹⁸⁰ **D:** Miednika [!].

¹⁸¹ **D:** Iodkowczyzna [!].

¹⁸² **D** *nuorašo pabaiga*: – działo się to ut supr(a). U tego ekstraktu przy pieczęci podpis ręki tymi słowy: Stanisław Beynart, sk[...] WXLitt., sekretarz.

¹⁸³ *Siesikai – miestelis Ukmergės r., sen. centras. Taip pat žr. p. 941, 944.*

¹⁸⁴ **C:** Poczunow.

¹⁸⁵⁻¹⁸⁵ *Pakartota.*

morgow 4 prętow 12, a Sorgis y Ierzy Staniewiczowie zataili byli kupłą swoją Dotyszki y Iankiszki na pięciu mieyscach pola morgow 4. Te ziemi, iako Romanowa kupła, tak Staniewiczow, dana iest tymze ludziom Wodorackiego y plebanskim za ich sieliszcze y ogrody, z ktorych oni wyszli podley ziemi.

K temu ieszcze w teze włoki Woysznarowych wzięto ziemi Ianowskiey Augi-stynowicza na czterech mieyscach morgow 20. Za to dana iest odmiana w zascianku ziemiami tychze Woysznarowiczow kupli Romanowey na iedynastu mieyscach morgow 20. W te włoki Woysznarowicz wsi wzięto ziemi boiarskich Prozorow morgow 6 prętow 20. K temu ieszcze za rzeką Musą we włoki Proczunow wsi wzięto ziemi ich morgow 10 na osmiu mieyscach pola y sianozęci dobrych. Za to dana iest im odmiana ziemiami poddanych krolewskich wsi Proczunow na trzech mieyscach morgow 16 przy ich ziemiach. W teze włoki pomuska wies Woysznarowicz wzięto ziemi ludzi boiarskich pana Pawła Giedroycia a Bartłomieia Mikołaiowicza a Ianowey Augustynowicza ziem spolnych na dwadziestu y na dziewięciu mieyscach morgow 25. Za to dana iest odmiana ziemiami tych poddanych krolewskich Proczunow w zascianku przy ich ziemiach pola y lasu, y sianozęci na szesciu mieyscach morgow 26.

[We] włoki || [943] Pokircow wzięto ziemi ludzi pani Kiszgayłowey Pogircow pola prostego y pognoynego, sieliszcz starych y nowych, lasu y sianozęci włoki 2 morgow 19. Za to dana iest odmiana ziemiami poddanych I(ego) Kr(olewskiey) M(os)ci wsi Kurowicz na pięciu mieyscach włok 2 morgow 26. W tez włoki Pogirskie wzięto ziemi u woiewody witebskiego pana Stanisława Kiszczynskich ludzi Pogircow pola, lasu y sianozęci na iedynastu mieyscach włoka, morgow 21 pręta 7½. Za to dana iest odmiana ziemiami tychze poddanych I(ego) Kr(olewskiey) M(os)ci Pogircow wsi Kurowicz na pięciu mieyscach włoka, morgow 22. W tez włoki Pogirskie wzięto ziemi Iana Krzemienca człowieka iego Moca Pacewicza sieliszcze z ogrodami, pola z sianozęciami y lasu na osmnastu mieyscach włoka, prętow 5. Drugiego iego człowieka Marcina Boreyszowicza sieliszcze z ogrodami, z pognoiami, wszytkiey ziemi, pola, lasu y sianozęci na trzynastu mieyscach morgow 24 pręt 1. Za to dano iemu odmianę ziemiami poddanych krolewskich Kitiancow koło rzeczki Abeli na czternastu mieyscach włoka, morgow 6. K temu ziemi Mica Pawła Buczewicza morgow 15 na czterech mieyscach || [944] Krzemiencowi dano. A iz Krzemieniec dwuch poddanych swoich z domami ze wszytkim, z starych sieliszcz y z pognoioiw, z nagnoionego gruntu precz znosic musiał, za to iemu oddana ziemia Iana Ianiewiczza gruntu podłego morgow 22.

W tez włoki pogirskie wzięta ziemia Grzegorza Maciewiczza, człowieka zony iego, Ianusza Szedkowicza pola, lasu y z sianozęciami, y z sieliszczem, y z ogrodami iego na dziesięciu mieyscach morgow 22 pręta 7½. Za to dano iemu odmianę ziemiami poddanego krolewskiego Pawła Buczewicza na czternastu mieyscach włoka. Dla tego iemu więcey 8 morgow nadano lasem nikczemnym, bo on swego człowieka z domem z gruntu dobrego nagnoionego musiał znosic.

W teŝ włoki pogirskie wzięto ziemi plebana siesickiego na trzynastu miejscach morgow 17 prętow 22. Za to dano iemu odmianę ziemiami poddanych krolewskich Kurowiczow na trzech miejscach morgow 19 gruntu podłego.

W teŝ włoki pogirskie wzięto ziemi ludzi Skopowskich Gryca Iankowicza na dwuch miejscach morgow 7 prętow 15. Za to dano odmianę na dwuch miejscach || [945] morgow 8. Wzięto ziemi w te włoki poddanego zięcia Soszynskiego Ianuszkow na osmiu miejscach morgow 10 prętow 24. Za to dana iemu odmiana ziemiami Kitiancow na siedmiu miejscach morgow 10 ziemi.

W teŝ włoki pana Mikołaiia Bielewicza człowieka iego Iakuba Ioszkowicza morg prętow 20. Za to dano iemu odmianę sianozęciami Iana Krzemienca.

Działo się w Wilnie ut supra.“

U tego ekstraktu przy pieczęci podpis ręki tymi słowy: Stanisław Beynartt skarbnny W(ielkiego) X(ięstwa) Lit(ewskiego)o, sekretarz I(ego) Kr(olewskiej) M(os)ci. M(anu) p(ropria).

Upraszano nas zatym przez panow rad y urzędnikow przy boku naszym reziduiących, abysmy wyzey inserowany regestr alias rewizio starostwa bolnickiego do xiąg Metryki Naszey W(ielkiej) W(ielkiego) X(ięstwa) Lit(ewskiego) przyiąc *et de verbo ad verbum* wpisac roskazali. Do ktorey prosby My, Krol, łaskawie się skłoniwszy przerzeczony regestr alias rewizią starostwa bolnickiego przyiąc do xiąg Metryki naszey W(ielkiej) W(ielkiego)o X(ięstw)a Lit(tewskiego)o *de verbo ad verbum* wpisawszy z nich *per extractum* stronie potrzebuiącej wydac, a na większą powagę pieczęc W(ielkiego) X(ięstwa) Lit(ewskiego)o przycisnac roskazalismy.

Pisan w kancellaryey naszey W(ielkiej) W(ielkiego) X(ięstwa) Lit(ewskiego)o dnia 24 m(iesią)ca listopada roku Panskiego 1722, panowania naszego 26.

WALLACH MEASUREMENT REGISTER OF BALNINKAI ESTATE OF 1554

Laimontas Karalius

Summary

Wallach measurement register of Balninkai estate of 1554 is prominent in the historiography by virtue of one of its copies of 1803 (the original has not been preserved). Fragments of the copy were translated from the Polish language into Lithuanian and published in a journal of local history, though limited to the contemporary boundaries of Balninkai sub-district (valsčius). The new publication in the original (Polish) language offers evaluation of the four known copies of the document dating back to the 18th century which expanded

the possibilities to more thoroughly utilize information potential of this source and helped establish the prototype of the copies, namely a record from the treasury archive of the GDL of 1645, inscribed into the Books of the Lithuanian Metrica of the Grand Chancery of the GDL in 1722, as well as identify the Sovereign's land-surveyor Jonas Filipovičius Kobylinskis (*Ян Филипович Кобылинский*) who conducted the wallach measurement of Balninkai estate in 1554 and who has hitherto been unknown to historiography. This publication is intended to supplement the published documentary heritage of the great agrarian Wallach Reform pursued in the state estates of the Grand Duchy of Lithuania in 1547–1566, which for the most part consists of inventories.

When publishing the source of the 18th century in the Polish language, recommendations of the latest publications of sources in Polish issued by the Archeography Department of the Lithuanian Institute of History have been taken into consideration. As the texts of the register of 1554 have been preserved only in duplicates, graphic charts and tables characteristic of inventories failed to come down to us and the document contains plain text. Therefore, striving to make the inventory easier to read, it was divided not only into notional sentences but also rubricated putting the headings in bold. Numbers indicated in words next to wallachs, morgens and rods (perches) were substituted with Arabic numerals, leaving words for numbers in such cases where the document dwells on the quantity of fields (*sianożec, pole*) or places (*mieyscy*). Thus we expected to avoid problems related to the allocation of numbers. For example: *Druga sianożec w drugim koncu tych dwóch pol na imie Dubica morgow pulszosta* → *Druga sianożec w drugim koncu tych dwóch pol na imie Dubica morgow 5½*. Numerals followed by dots were used as wallach serial numbers: *pierwsza, Maciey Staniewicz włoka podła, woły, kłacz* → *1. Maciey Staniewicz włoka podła, woły, kłacz*. Repetitive elements in wallach lists were contracted: *pierwsza pusta włoka podła; wtora pusta włoka podła; trzecia pusta włoka podła* → *1.–3. Pusta włoka podła*.

Notes to the publication contain only the current location of identified toponyms (ežeras (lake) – ež., kaimas (village) – k.; miestas (city) – m.; miestelis (town) – mst.; rajonas (district) – raj.; seniūnija (sub-district) – sen.; viensėdis (steading) –vs.). In order not to overburden the publication with footnotes, we only marked the first mentioning of a toponym, indicating in the footnote itself all the pages of the LM 160 book featuring the toponym in question and providing the peculiarities of its orthography. When dealing with the most important villages of Balninkai estate, we marked references next to the descriptions of the said villages. Notes also provide explanations with regard to anonymous persons mentioned by their office only, if such data was available in information literature in our disposition.